

KROPLE ZBIERAM
- ZIEMIĘ WSPIERAM

Zieleń przyjazna naturze

Sadźmy rośliny rodzime
w gminie Izabelin

Drodzy Mieszkańcy,

Dla wielu z nas ogrody otaczające nasze domy są bezcenne. Niezależnie czy wolimy rośliny zielne, krzewy czy bardziej leśny klimat, poświęcamy dużo pracy i wydajemy pieniądze, aby zyskać przyjazną przestrzeń do odpoczynku. Tworząc je, kierujemy się tym czy dana roślina pasuje do naszej wizji ogrodu. Rzadko zastanawiamy się nad całością przyrody, nad tym co za naszym płotem. Chcę Was do tego spojrzenia zachęcić. Teren, na którym mieszkamy jest przynależny naturze. 78% powierzchni gminy leży w granicach Kampinoskiego Parku Narodowego, a pozostałe 22% w jego otulinie. Mieszkając w sąsiedztwie parku narodowego, najwyższej formy ochrony przyrody, należy ją chronić ze szczególną starannością. W lasach Puszczy Kampinoskiej, od XVII wieku rozpoczęło się osadnictwo, które wiązało się z wyrębem lasów i odwadnianiem terenów podmokłych. W 1959 roku utworzono Kampinoski Park Narodowy, od lat 70-tych trwają wykupy gruntów, które do lat 90. były z powrotem przeważnie zalesiane. Obecnie pozostawiane są głównie do naturalnej sukcesji lub – w przypadku cennych łąk – użytkowane łąki. W ramach procesu renaturyzacji, KPN prowadzi szereg działań, m.in. nasadzenia rodzimych gatunków drzew i krzewów, przyspieszając naturalne procesy zachodzące na terenach niegdyś gospodarowanych, a obecnie porzuconych przez ludzi. Poprzez promocję gatunków rodzimych również w naszych ogrodach, możemy wspomóc KPN w zachowaniu bioróżnorodności – nasiona i pędy obcych gatunków inwazyjnych nie będą wtedy przewiewane i przenoszone na teren parku narodowego, a nasze przyjazne naturze ogrody będą łatwiejsze w pielęgnacji. Ucieszą się również małe i duże zwierzęta, dla których to co rośnie w naszych ogrodach to bezpośrednie otoczenie - miejsce schronienia i źródło pożywienia. Zamiast kupować karmę dla ptaków w czasie zimy, wystarczy posadzić w naszym ogrodzie rodzime krzewy owocujące. Warto też zwrócić uwagę na miododajność planowanych nasadzeń – orientalne rośliny często są w ogóle nieprzydatne dla pszczoły miodnej, a przecież miód z naszych lasów jest znakomity!

Planowanie ogrodu to nasz wkład w ochronę otaczającej nas przyrody, dobrobyt zwierząt czy retencję wody. Chyba nie da się mieszkać bliżej natury niż w gminie Izabelin, z ciekawskimi łośnikami po sąsiedzku czy jeżami przemykającymi pod płotami. Bądźmy przyjaciółmi otaczającej nas natury - projektując ogród, czy dosadzając nowe rośliny, korzystajmy proszę z rodzimych gatunków roślin. Są piękne, użyteczne i z pewnością znajdziecie Państwo takie, które będą nie tylko ozdobą, ale i będą służyć wszystkim mieszkańcom: ludziom i zwierzętom, w tym małym ssakom, ptakom czy owadom.

Zapraszam do lektury i obserwacji życia w przydomowych ogrodach.

Dorota Zmarzłak
Wójt Gminy Izabelin

Sadźmy rośliny rodzime w gminie Izabelin

Położenie gminy Izabelin w granicach i otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego – najwyższej formy ochrony przyrody - wyróżnia ją wśród ponad 2400 innych gmin w Polsce, przynosząc wiele korzyści jej mieszkańcom i odwiedzającym. Trudno wycenić wszystkie dobra, które czerpiemy z sąsiedztwa Puszczy Kampinoskiej – czyste powietrze, miejsce spacerów i rekreacji, możliwość podglądania dzikich zwierząt. Walory te przyciągają turystów z całej Polski, którzy korzystają z lokalnych sklepów i usług. Na wyjątkowość obszarów chronionych składa się duża różnorodność gatunków flory i fauny, wśród których jest wiele rzadkich i chronionych prawem krajowym i unijnym. Spośród ponad 1400 gatunków roślin naczyniowych Kampinoskiego Parku Narodowego prawie 40 uznano za wymarłe, a kolejnych 35 nie udało się potwierdzić od kilku dziesięcioleci. Ochronie gatunkowej podlega 120 gatunków, ponad 200 gatunków znajduje się w Polskiej czerwonej księdze¹ i na Polskiej czerwonej liście roślin².

Mając na uwadze fakt, że parki narodowe stanowią zaledwie 1% powierzchni naszego kraju (a są dobrem ogólnonarodowym), na lokalnych samorządach i społeczności spoczywa szczególna odpowiedzialność za takie gospodarowanie przestrzenią, które nie będzie kolidowało z ochroną przyrody ani jej szkodziło. Jednym z pól działania jest odpowiednie zagospodarowywanie publicznych terenów zieleni oraz tworzenie ogródków przyjaznych przyrodzie i krajobrazom.

Anna Kębtowska

Zespół ds. Nauki i Monitoringu Przyrody
Kampinoski Park Narodowy

¹ Kaźmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z. 2014 Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe.

² Kaźmierczakowa R. (red.) et al. 2016 Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych.

Wstęp. O celach katalogu.

Chroniąc przyrodę możemy podejmować szereg działań. Jednym z nich jest sadzenie roślinności rodzimej przy planowaniu naszego ogrodu. Wykorzystywanie różnorodnej, rodzimej roślinności (występującej na danym terenie w sposób naturalny) pozwoli zachować naturalny krajobraz, przyniesie korzyści nie tylko nam, ale również przyrodzie przyczyniając się do zachowania bioróżnorodności. Nasze rodzime gatunki są dobrze dostosowane do często trudnych warunków siedliskowych i klimatu charakterystycznego dla Polski oraz obszaru Kampinoskiego Parku Narodowego, dlatego stosując je w naszych ogrodach możemy być pewni, że bez problemu przetrwają zimę. Dodatkowo tworzą one spójną całość z otoczeniem i, przy odpowiednim dopasowaniu do warunków siedliska, nie wymagają specjalnych zabiegów.

Gatunki rodzime – gatunki naturalnie występujące na danym obszarze (w przypadku niniejszego katalogu przyjęto, że występują naturalnie na terenie Polski).

Gatunki obce (nierodzime) – to gatunek występujący poza naturalnym swoim zasięgiem, który został przeniesiony celowo lub przypadkowo poza obszar, w którym występuje w sposób naturalny.

Gatunki inwazyjne – to gatunek obcego pochodzenia, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża rodzimej różnorodności biologicznej, może wywoływać straty ekonomiczne lub stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Stosowanie obcych gatunków stało się modne w ostatnim czasie, o czym możemy przekonać się w centrach ogrodniczych, gdzie dostępność w szczególności rodzimych gatunków drzew czy krzewów jest mocno ograniczona. Pamiętajmy, że pomimo walorów dekoracyjnych rośliny obcego pochodzenia uprawiane w przydomowych ogrodach nie są naturalnym elementem otaczającego nas środowiska.

Sadząc rośliny naturalnie występujące na danym obszarze (rodzime) przyczynimy się do zachowania bioróżnorodności, a zwierzętom zapewnimy miejsce do życia oraz pokarm. Rośliny te będą atrakcyjne nie tylko dla ptaków (np. jarzębina), ale również dla motyli i innych owadów (rośliny łąkowe), jednocześnie stanowiąc kolorowy element ogrodu. Dobrym pomysłem jest również tworzenie tzw. „łąk kwiatnych” obok tradycyjnych trawników.

Nawet powszechnie występujące gatunki rodzime mogą stać się zagrożone przez tzw. gatunki inwazyjne, które, nie mając u nas naturalnych wrogów, potrafią rozprzestrzeniać się o wiele szybciej opanowując coraz większe fragmenty terenu. Zajmując siedliska, często działają redukująco na gatunki rodzime, a przywrócenie cennego siedliska przyrodniczego do poprzedniego stanu może być bardzo trudne oraz powiązane z czasochłonnymi i kosztownymi działaniami.

Największe zagrożenie stwarza wprowadzanie gatunków obcych, w szczególności tych inwazyjnych, do środowiska przyrodniczego obszarów chronionych, które mają decydujące znaczenie dla zachowania rodzimej przyrody. Dlatego w ich pobliżu powinniśmy zachować szczególną ostrożność przy stosowaniu gatunków obcego pochodzenia, tak aby nie dopuścić do ich uwolnienia do środowiska przyrodniczego. W pobliżu takich miejsc starajmy się stosować więcej gatunków rodzimych, zaś unikajmy gatunków inwazyjnych.

Działaj - stwórz ogród przyjazny lokalnej przyrodzie.

- Sadź rodzime gatunki roślin w swoim ogrodzie.
- Unikaj sadzenia gatunków obcych, zwłaszcza inwazyjnych.
- Przeciwdziałaj rozprzestrzenianiu się gatunków obcych i inwazyjnych na tereny sąsiednie.
- Pozbywaj się odpadów roślinnych w sposób odpowiedzialny – nie wyrzucaj do lasu.

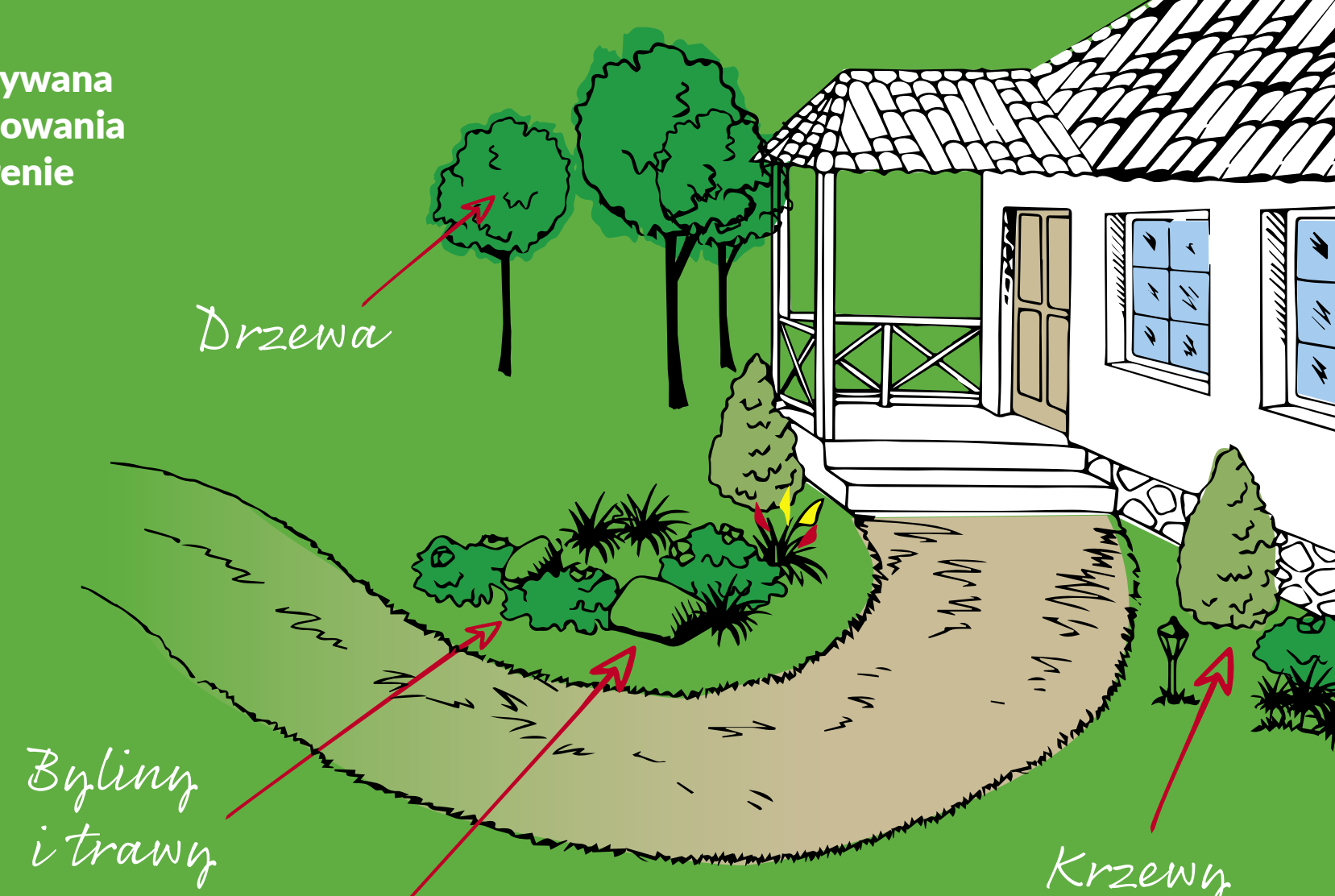
Dzięki stosowaniu powyższych zaleceń nasze ogrody mogą stać się bardziej przyjazne przyrodzie, będąc jednocześnie atrakcyjnym źródłem pożywienia i miejscem schronienia dla wielu zwierząt. Rodzime gatunki są miododajne i owocodajne. W gęstych, ciernistych pędach głogu łatwo uwić gniazdo. Sadzonki roślin rodzimych ze względu na ich dostępność i łatwiejszą hodowlę są tańsze. Szansa na to, że roślina się przyjmie jest bardzo duża, dzięki czemu nie będziemy musieli kupować kolejnej. Dużo niższe też powinny być koszty utrzymania. Odpowiednio dobrany skład gatunkowy sprawi, że ogród z czasem osiągnie stan równowagi i odporności na szkodniki, nawet jeśli rośliny posadziła ludzka ręka.

Powyższe zasady powinny się odnosić nie tylko do projektowanych ogrodów przydomowych, ale również do roślin sadzonych na terenach zieleni, m.in. na skwerach, zieleńcach czy terenach zielonych wzdłuż pasów drogowych. Ze względu na lokalizację gminy Izabelin w granicach i otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego dobór gatunkowy roślin przy zagospodarowaniu publicznych terenów zieleni powinien mieć szczególne znaczenie, dlatego do niniejszego katalogu wybrano jedynie gatunki rodzime.

Agnieszka Czarnecka

Kierownik Wydziału Ochrony Środowiska

Roślinność wykorzystywana w ramach zagospodarowania terenów zieleni na terenie gminy Izabelin.

Drzewa

strona

Brzoza brodawkowata	12
Sosna zwyczajna	14
Dąb szypułkowy	16
Jarząb pospolity	18
Klon polny	20
Grab pospolity	22
Lipa drobnolistna	24
Wiąz pospolity i szypułkowy	26

Krzewy

Cis pospolity	30
Dereń świdwa	32
Berberys pospolity	34
Jałowiec pospolity	36
Kalina koralowa	38
Tawuła wierzbolistna	40
Głóg jednoszyjkowy i dwuszyjkowy	42

Rośliny zadarniające

Dąbrówka rozłogowa	46
Bluszcz pospolity	48
Barwinek pospolity	50
Macierzanka piaskowa	52
Rozchodnik ostry i sześciorzędowy	54
Wrzos zwyczajny	56
Konwalia majowa	58

Byliny i trawy

Rośliny zadarniające

Byliny i trawy

Zawciąg pospolity	62	Dziurawiec zwyczajny	82
Przetacznik kłosowy	64	Paprotka zwyczajna	84
Bodziszek czerwony	66	Dzwonek brzoskwiolistny	86
Krwawnik pospolity	68	Lilia złotogłów	88
Kostrzewa owcza	70	Wiązówka bulwkowa	90
Śmiałek darniowy	72	Bodziszek łąkowy	92
Kosaciec syberyjski	74	Turzyca pospolita	94
Kosaciec żółty	76	Rozchodnik wielki	96
Orlik pospolity	78		
Szałwia łąkowa	80		

Krzewy

Dobre praktyki

98

Drzewa

Drzewa to największe rośliny lądowe, które występują na naszej planecie.

O wieku danego drzewa informują nas pierścienie widoczne w przekroju pnia zwane słojami. Każdy słoć to roczny przyrost drzewa. Drzewa zazwyczaj dzielimy na iglaste (nagonasienne) i liściaste (okrytonasienne), niektórzy wyróżniają także drzewa łuskowe.

1. Brzoza brodawkowata

Betula pendula

Rodzina: brzozowate (Betulaceae)

Biologia i ekologia

Drzewo krótkowieczne, zazwyczaj szybko rosnące, żyje do około 100 lat. Preferuje stanowiska nasłonecznione. Gatunek mało wymagający pod względem jakości i wilgotności gleby. Brzoza jest gatunkiem powszechnie występującym w lasach Polski, głównie jako gatunek domieszkowy, ale tworzy też zwarte drzewostany. W Kampinoskim Parku Narodowym występuje zarówno na pasach wydmowych, jak i bagiennych, jednak na bardziej podmokłych terenach zastępowana jest przez brzozę omszoną, z którą razem osiąga udział ponad 8% powierzchni lasów i zadrzewień Parku. Jako gatunek pionierski często masowo porasta porzucone łąki i ugory, tereny piaszczyste i podmokłe.

Zastosowanie

Brzoza źle znosi przesadzanie, ale jest odporna na zanieczyszczenia. W ogrodnictwie stosowane są różne odmiany, które mogą znaleźć rozmaite zastosowania. Odmiany płaczące, szczepione na pniu, nadają się do małych ogrodów.

Dobrze prezentują się uprawiane na trawnikach. Można je sadzić w pobliżu oczek wodnych i stawów. Jesienią liście brzoź przebarwiają się na żółto (złoto). Liście brzozy, jej kora oraz sok pozyskiwany wczesną wiosną z pnia lub gałęzi są używane jako surowce zielarskie. Należy jednak pamiętać, że pyłek brzoź jest silnym alergenem.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	obojętny
Preferencje glebowe	piaszczysta
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	nie
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	powyżej 20 m
Cecha wyróżniająca	o ozdobnych pędach lub korze

 Drzewo osiągające wysokość do 30 m.

 Liście brzozy są pojedyncze, długości 3-6 cm, romboidalne lub trójkątne.

 Korona silnie rozwinięta, luźna, z długimi, zwisającymi z konarów gałązkami.

 Kora młodych drzew jest pomarańczowo-czerwona, z wiekiem przybiera barwę białą dzięki substancji zwanej betulina. Kora starszych drzew w dolnej części pnia grubieje, pęka i przybiera czarną barwę.

 Okres kwitnienia: kwiecień-maj, kwiaty są drobne, niepozorne, zebrane w rozdzielnotpiciowe kotki.

 Owocem brzozy brodawkowatej jest podłużnie eliptyczny orzeszek długości około 2 mm, oskrzydłony, który rozpada się jesienią.

2. Sosna zwyczajna

Pinus sylvestris

Rodzina: sosnowate (*Pinaceae*)

Biologia i ekologia

Gatunek długowieczny, szybko rosnący, mało wymagający pod względem żyzności i wilgotności gleby. Gatunek światłolubny, źle znosi zacienienie i jest wrażliwy na zanieczyszczenia powietrza. Jest odporny na mrozy i dobrze znosi suszę. Okres kwitnienia: maj-czerwiec. Sosna to podstawowy gatunek lasotwórczy w Polsce. Również w Kampinoskim Parku Narodowym jest gatunkiem dominującym zajmując prawie 70% powierzchni leśnej.

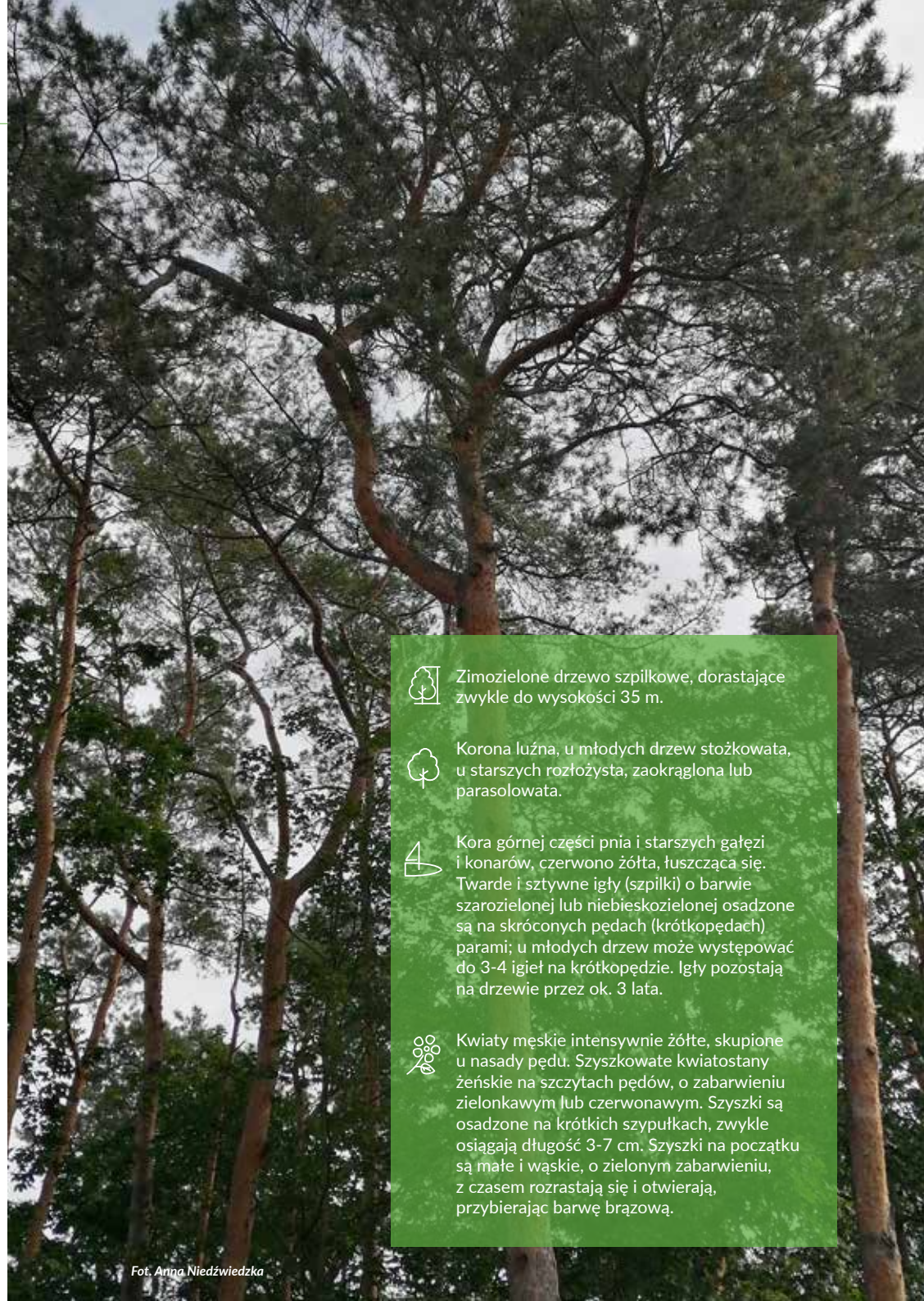

Zastosowanie

Sosny mogą być atrakcyjnymi soliterami (drzewami rosnącymi pojedynczo na otwartym terenie), efektownie zdobięcymi ogrody naturalistyczne i duże ogrodowe przestrzenie. Poprzez umiejętne formowanie można zapewnić piękny i niepowtarzalny pokrój. Drzewka karłowe można uprawiać na tarasach, balkonach czy przed domem. Drewno wykorzystywane jest m.in. w budownictwie, zaś pędy, igły i pączki jako surowiec o zastosowaniu leczniczym.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	stanowisko suche
Odczyn gleby	kwaśny
Preferencje glebowe	piaszczysta
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	tak
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	powyżej 20 m
Cecha wyróżniająca	na żywoptoty i szpalery

Zimozielone drzewo szpilkowe, dorastające zwykle do wysokości 35 m.

Korona luźna, u młodych drzew stożkowata, u starszych rozłożysta, zaokrąglona lub parasolowata.

Kora górnej części pnia i starszych gałęzi i konarów, czerwono żółta, łuszcząca się. Twarde i sztywne igły (szpilki) o barwie szarozielonej lub niebieskozielonej osadzone są na skróconych pędach (krótkopędach) parami; u młodych drzew może występować do 3-4 igieł na krótkopędzie. Igły pozostają na drzewie przez ok. 3 lata.

Kwiaty męskie intensywnie żółte, skupione u nasady pędu. Szyszkwate kwiatostany żeńskie na szczytach pędów, o zabarwieniu zielonkawym lub czerwonym. Szyszki są osadzone na krótkich szypułkach, zwykle osiągają długość 3-7 cm. Szyszki na początku są małe i wąskie, o zielonym zabarwieniu, z czasem rozrastają się i otwierają, przybierając barwę brązową.

3. Dąb szypułkowy

Quercus robur

Rodzina: bukowate (Fagaceae)

Biologia i ekologia

Roślina długowieczna, żyjąca ponad 700 lat. Wymaga gleb świeżych, bogatych w związki mineralne i organiczne. Rośnie na glebach gliniastych, gliniasto-piaszczystych lub gliniasto-wapiennych. Dobrze znosi wilgotność gleby. Wymaga pełnego nasłonecznienia. Gatunek mrozoodporny. Okres kwitnienia: kwiecień-maj. Drzewo owocuje najwcześniej po około czterdziestu latach. W Puszczy Kampinoskiej dęby (razem ze znacznie rzadszym bezszypułkowym) budują ok. 10% powierzchni lasów.

Zastosowanie

Dęby są chętnie sadzone w parkach, zieleni miejskiej (ze względu na odporność na zasolenie) oraz w dużych ogrodach. Mając odpowiednio dużą przestrzeń warto uprawiać go jako soliter, dzięki czemu można w pełni podziwiać jego charakterystyczny pokrój lub wykorzystywać do tworzenia alei. Odmiana „Fastigiata” pięknie prezentuje się wzdłuż ulic i dróg oraz w formie szpalerów. Dąb dobrze komponuje się

w ogrodach wiejskich, naturalistycznych i angielskich. Drewno dębowe jest cenione w stolarstwie, bednarstwie i sztuknictwie. Surowcem leczniczym uzyskiwanym z drzewa są liście, gałązki i kora.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	obojętny
Preferencje glebowe	żyźna
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	nie
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	powyżej 20 m
Cecha wyróżniająca	na żywopłoty i szpalery

 Drzewo liściaste osiągające wysokość 30-40 m.

 Liście dębu szypułkowego są blaszkowate, odwrotnie jajowate, ciemnozielone, przy ogonku mają charakterystyczne „uszka”, długości około 12 cm.

 Korona młodych drzew kulista, starszych nieregularna.

 Młode drzewo ma korę gładką, błyszczącą, brązową lub białoszarą, stare – grubą, szarą do ciemnoszarą, głęboko, podłużnie spękana.

 Kwiaty zebrane w rozdzielnopłciowe zielonawe kwiatostany.

 Owoce stanowią orzechy, które powszechnie nazywane są żołądziami. Mają one długość od 1,5 do 3,5 cm oraz szerokość od 1,5 do 2 cm. Mogą przybierać kształt od owalnego do bardziej podłużnego. Żołądzie są gładkie a ich barwa jest z początku zielona w trakcie dojrzewania zmienia się na brązową i pojawiają się charakterystyczne paski.

4. Jarzęb pospolity

Sorbus aucuparia

Rodzina: różowate (Rosaceae)

Biologia i ekologia

Rodzime drzewo rosnące dziko w lasach, w zadrzewieniach śródpolnych, na górskich zboczach itp. W Puszczy Kampińskiej występuje we wszystkich typach lasów od borów sosnowych na wydmach po olsy i łęgi na pasach bagiennych wchodząc zazwyczaj w skład podszytu, czyli warstwy krzewów. Gatunek o niewielkich wymaganiach siedliskowych. Wytrzymałe na mróz i zanieczyszczenia. Okres kwitnienia: maj-czerwiec.

Zastosowanie

Jarzęb, potocznie zwany jarzębiną, polecany jest do sadzenia zarówno w obrębie zieleni miejskiej, w parkach jak i ogrodach. Można wykorzystywać go jako domieszkę do żywopłotów. Kwitnie na biało, a dekoracyjne, kuliste, czerwone owoce długo utrzymują się na drzewie (od lipca do października) i stanowią ulubiony pokarm wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza ptaków. Liście jesienią przebarwiają się na kolor żółty lub pomarańczowy. Owoce po przemrożeniu we wrzółku wykorzystuje się do celów spożywczych (dzięki tym zabiegom tracą trujące właściwości i gorzki smak). Wyrabia się z nich m.in. nalewki, dzemy i soki.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	obojętny
Preferencje glebowe	piaszczysta
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	nie
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	powyżej 10 m
Cecha wyróżniająca	przyjazne dla ptaków, roślina miododajna

Nieduże, delikatnie zbudowane drzewo liściaste o dość cienkim, często wielokrotnym pniu i prześwietlającej koronie.

Kora gładka i jasna.

Jego „znakiem firmowym” są baldachowate, jaskrawoczerwone owocostany zwane popularnie jarzębiną. Dojrzewając wczesną jesienią stają się one piękną ozdobą i równocześnie jedną z ulubionych zabawek dzieci, ale też stanowią nie lada gratkę dla ptaków. Poza owocami drzewo wyróżnia się gładką korą, pierzastymi liśćmi złożonymi z dużej liczby ostro piłkowanych listków oraz baldachowatymi, białymi i niezbyt przyjemnie pachnącymi kwiatostanami.

5. Klon polny

Rodzina: mydleńcowate (*Sapindaceae*)
(klonowate - *Aceraceae*)

Biologia i ekologia

Roślina rodzima i wieloletnia. Rośnie na większości gleb, jednak preferuje gleby gliniaste, gliniasto – piaszczyste i lessowe, o umiarkowanej wilgotności i odczynie od lekko kwaśnego do nieznacznie zasadowego. Dobrze znosi suszę, a także niewielkie zasolenie gleby oraz wysokie temperatury. Wymaga stanowisk słonecznych, toleruje także półcień, jednak ładne korony wytwarza tylko w pełnym słońcu. Okres kwitnienia przypada na maj. Jest całkowicie mrozoodporny. W Puszczy Kampinoskiej stanowi niewielką domieszkę w lasach liściastych, zwłaszcza w zadrzewieniach na gruntach porolnych.

Zastosowanie

Ze względu na swoje małe wymagania, dekoracyjne ulistnienie i odporność na niekorzystne warunki, może być wykorzystywany do obsadzania parków oraz innych terenów zielonych, także na obszarze miejskim (obsadzanie ulic, osiedla itp.). Ponieważ bardzo dobrze znosi cięcie nadaje się na wysokie i średniowysokie żywopłoty oraz na wysokie szpalery.

Drewno klonu polnego charakteryzuje się twardością, a zarazem elastycznością, dzięki czemu jest wykorzystywane do produkcji narzędzi i w tokarstwie. Klon polny może przeżyć około 120 lat i należy do roślin miododajnych.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	lekko kwaśny do nieznacznie zasadowego
Preferencje glebowe	gliniasta i gliniasto-piaszczysta
Kolor liści/igieł	zielone, jesienią przebarwiają się na żółto/żółto
Zimozieloność	nie
Tempo wzrostu	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	od 5 m do 20 m
Cecha wyróżniająca	na żywopłoty i szpalery, roślina miododajna

 Drzewo dorastające do wysokości 5-20 m.

 Liście naprzeciwległe, trzy lub pięcioklapowe, ciemnozielone, znacznie mniejsze niż u klonu zwyczajnego. Ich długość i szerokość dochodzi do 5-10 cm. Jesienią bardzo ładnie przebarwiają się na złoty kolor i długo się utrzymują na drzewie.

 Korona gęsta, zazwyczaj kulista, nisko rozgałęziona. Często występuje także w formie krzewiastej.

 Kora brunatnoszara, delikatnie splekana.

 Żółtozielone kwiaty zebrane w podbaldachy rozwijają się na początku maja, jeszcze przed rozwojem liści i stanowią ozdobę drzewa.

 Owocem są charakterystyczne skrzydlaki.

6. Grab pospolity

Carpinus betulus

Rodzina: brzozowate (Betulaceae)

Biologia i ekologia

W Polsce gatunek pospolity na całym obszarze. Rośnie zarówno na stanowiskach słonecznych jak i mocno zacienionych, co jest jego wielką zaletą. Preferuje gleby żyzne, ciężkie i stosunkowo wilgotne, o odczynie obojętnym lub zasadowym. Jest gatunkiem mrozoodpornym.

Zastosowanie

Posiada gęstą, miotłastą koronę. Ma tendencję do tworzenia wielu pni. Występuje w wielu ciekawych odmianach, np. „Fastigiata” o pokroju stożkowatym i „Purpurea” o liściach przebarwiających się na czerwono lub purpurowo. Ze względu na odporność na strzyżenie i formowanie może być stosowany na szpalery czy żywopłoty, ale również w parkach, zieleni osiedlowej i większych ogrodach przydomowych, jako drzewo krajobrazowe, do obsadzania dróg i alei. Należy jednak unikać cięcia wiosennego, gdyż przycięte pędy intensywnie „płaczą”. Liście i kora wykazują działanie przeciwpalne, przeciwreumatyczne, przeciwwirusowe, przeciwbakteryjne i przeciwgrzybiczne.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	obojętny lub zasadowy
Preferencje glebowe	piaszczysto-gliniasta
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	nie, ale często na zimę zostają na gałązkach suche liście
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	do 25 m
Cecha wyróżniająca	na żywopłoty i szpalery

Drzewo o wysokości 15-25 m.

Liście pojedyncze, eliptyczne lub podługnie jajowate, o długości około 10 cm, brzegiem podwójnie piłkowane. Jesienią liście przebarwiają się na kolor żółty, po czym brązowieją, pozostając często na drzewie aż do wiosny.

Korona zazwyczaj kulista lub szerokoowalna.

Dekoracyjna kora o gładkiej powierzchni, popielatoszara z pionowymi smugami.

Kwiaty zebrane w zielonawe kwiatostany. Kwitnie na przełomie kwietnia i maja.

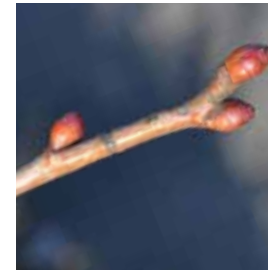
Owoce jest orzeszek zaopatrzony w trójklapową okrywę, która służy jako organ lotny. Owoce zebrane w owocostany o długości do kilkunastu centymetrów. Dojrzewają we wrześniu i październiku.

7. Lipa drobnolistna

Tilia cordata

Rodzina: lipowate (Tiliaceae)

Biologia i ekologia

Drzewo długowieczne i miododajne. W stanie naturalnym występuje w lasach, w Kampinoskim Parku Narodowym stanowi niewielką domieszkę, zazwyczaj w niższych piętrach lasów liściastych i mieszanych, zwłaszcza w grądach. Najlepiej rośnie na żyznych, świeżych, niezbyt suchych, choć przeciętnych glebach. Preferuje stanowisko słoneczne, znosi jednak półcień. Jest rośliną mrozoodporną i dość wrażliwą na zasolenie podłoża i zanieczyszczone powietrze. Okres kwitnienia: koniec czerwca – lipiec.

Zastosowanie

Lipa drobnolistna to doskonała roślina ozdobna, polecana do dużych ogrodów, szczególnie przy założeniach naturalistycznych. Jest często sadzona w parkach, wzdłuż dróg, na osiedlach i przy kościołach. Na rynku dostępne są liczne odmiany lip o różnym pokroju, kolorach i tempie wzrostu. Lipa dobrze znosi cięcie i formowanie. Dawniej drewno lipowe wykorzystywano do budowy ówczesnych domów, a także ze względu na jego miękkość w rzeźbiarstwie (m.in. Ołtarz Mariacki wykonany został przez Wita Stwosza z drewna lipowego). Kwiatostany i liście lipy są wykorzystywane jako surowiec zielarski, przede wszystkim jako środek napotny, wykazują też właściwości przeciwbólowe, przeciwskurczowe i żółciopędne. Gorące herbatki szczególnie polecane przy przeziębieniach, grypie, kaszlu, anginie, zapaleniu gardła, krtani i oskrzeli.

Charakterystyka

Stanowisko	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność	-30°C
Wymagania wodne	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby	obojętny
Preferencje glebowe	żyzna
Kolor liści/igieł	zielony
Zimozieloność	nie
Tempo wzrostu	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny	drzewo
Docelowa wysokość	powyżej 20 m
Cecha wyróżniająca	roślina miododajna

Drzewo o wysokości 25-30 m.

Blaszki liściowe, z regularnie piłkowanym brzegiem, mają okrągłosercowaty kształt i charakterystycznie zakończony wierzchołek, o długości 5-8 cm. Z wierzchu zielone, spodem siniozielone, jesienią przyjmują żółty kolor.

Korona jest regularna, kulista lub szerokojajowata.

Kora szara, z podłużnymi spękaniem.

Kwiaty drobne, jasnożółte, o przyjemnym zapachu. Podczas kwitnienia są odwiedzane przez ogromne ilości pszczół.

Owoce jest kulisty, gładki, omszony orzeszek długości 6-8 mm.

8. Wiąz pospolity i wiąz szypułkowy

Ulmus minor i *Ulmus laevis*

Rodzina: wiązowate (*Ulmaceae*)

Biologia i ekologia

Drzewa mogące dorastać do dużych rozmiarów, rosnące w stanie naturalnym w dolinach rzecznych, w lasach, na słonecznych zboczach i na brzegach lasów. Preferuje miejsca półcieniste i głębi od suchych do wilgotnych, o odczynie obojętnym. Cechuje się odpornością na wiele czynników zewnętrznych. Są nimi między innymi duża mrozoodporność, odporność na suszę, upały i silne wiatry. Bardzo dobrze znosi też zalewanie. Kwitnie w marcu i kwietniu. W Puszczy Kampinoskiej występuje jako domieszka w grądach, łągach, olsach i zaroślach.

Zastosowanie

Niegdyś był pospolitym drzewem, sadzonym często w parkach i alejach, ale też dostarczającym cennego surowca drzewnego. Obecnie wiąz pospolity i szypułkowy stosowany jest do nasadzeń w krajobrazie otwartym, w parkach oraz w zieleni miejskiej. Często wykorzystywany do umacniania skarp, brzegów rzek i zbiorników wodnych. Formowane są z nich szpalery i wysokie żywopłoty. Polecane także do ogrodów przydomowych, gdzie pięknie prezentują się jako solitery. Wiązy dobrze rosną na stanowiskach słonecznych lub półcienistych, na glebach o dużej wilgotności i wysokiej zawartości składników pokarmowych. To drzewa wytrzymałe, niewymagające wielu prac pielęgnacyjnych. Pozyskiwane z drzewa surowce wykorzystywane są w ziołolecznictwie i kosmetyce.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	wysoka wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	drzewo
Okres kwitnienia:	III i IV
Docelowa wysokość:	do 30 m
Cecha wyróżniająca:	na szpalery i żywopłoty

Okazałe drzewo liściaste dorastające do 30 m wysokości.

Liście o długości 6 – 10 cm, zmienne w kształcie, przeważnie są odwrotnie jajowate lub podługne, silnie niesymetryczne, zaostrzone, ułożone skądoległe. Górna powierzchnia liścia ciemnozielona i błyszcząca, dolna jaśniejsza i omszona.

Korona wielopostaciowa z cienkimi gałązkami.

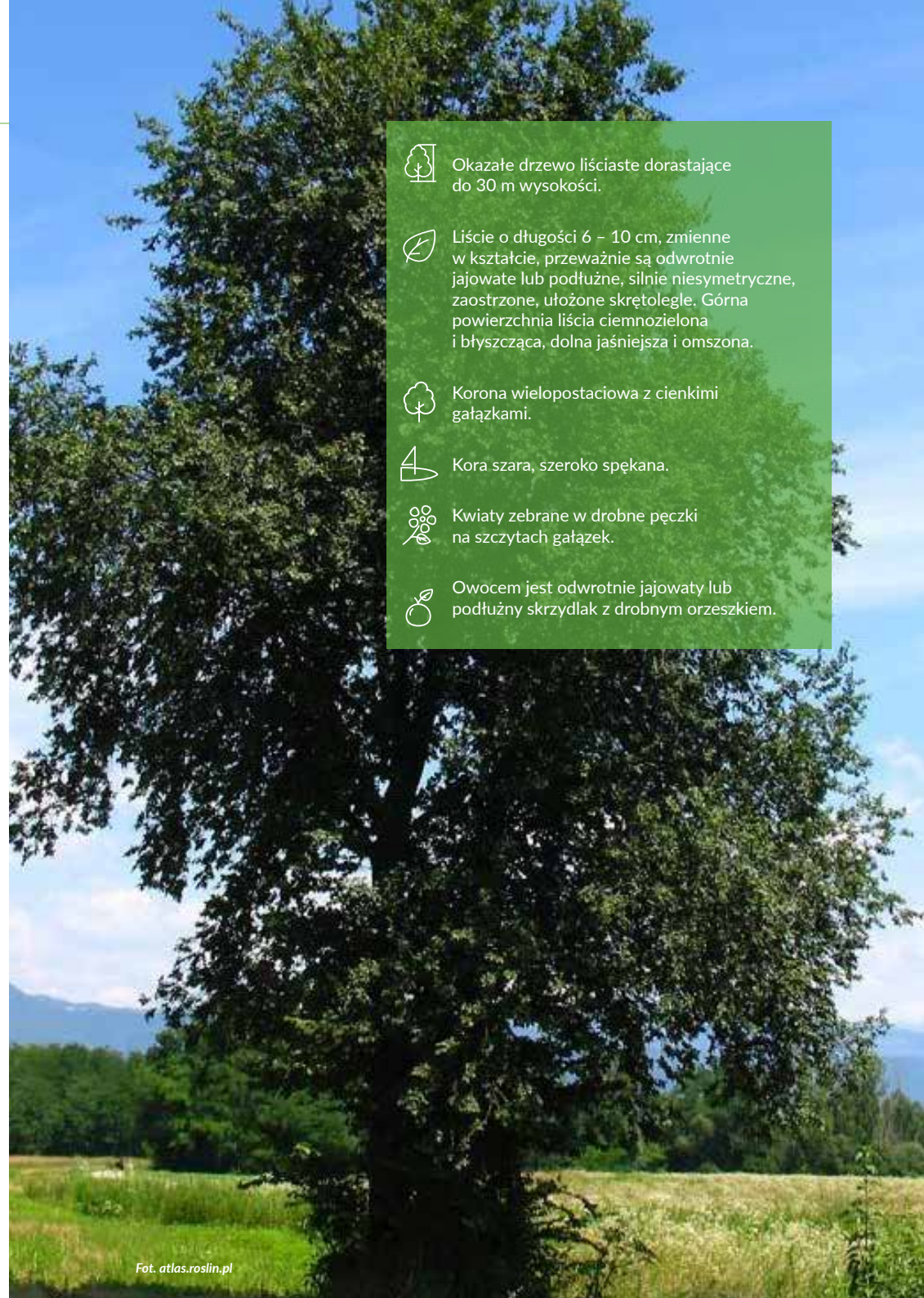
Kora szara, szeroko spękana.

Kwiaty zebrane w drobne pęczki na szczytach gałązek.

Owoce jest odwrotnie jajowaty lub podługny skrzydlak z drobnym orzeszkiem.

Krzewy

Krzew – niebędąca pnączem wieloletnia roślina drzewiasta o zdrewniałej łodydze, która od nasady rozgałęzia się na wiele zdrewniałych pędów równorzędnych.

W przeciwieństwie do drzew, u krzewów brak osi głównej – pnia, a także korony.

1. Cis pospolity

Taxus baccata

Rodzina: cisowate (Taxaceae)

Biologia i ekologia

Duży krzew lub drzewo, które może osiągać wiek ponad 1000 lat. W stanie dzikim rośnie jako domieszka w lasach liściastych i mieszanych, głównie na zachodzie i północy Polski. Cis pospolity ma niewielkie wymagania glebowe, dobrze rośnie na żyznych, umiarkowanie wilgotnych i głębokich glebach o odczynie zasadowym lub obojętnym. Unika ciężkich gleb podmokłych i suchych gleb piaszczystych. Cis pospolity preferuje łagodny klimat o dużej wilgotności powietrza, wysokich opadach atmosferycznych i łagodnych zimach. Jest rośliną wrażliwą na mróz oraz suszę. Wykazuje dużą tolerancję na różne warunki nasłonecznienia – może rosnąć zarówno w pełnym słońcu bądź głębokim cieniu; preferuje jednak stanowiska półcieniste i cieniste. Okres kwitnienia: kwiecień-maj. Jest gatunkiem chronionym.

Zastosowanie

Cis doskonale znosi formowanie, dlatego nadaje się na żywopłoty i rzeźby roślinne. Jest często używany jako tło dla innych roślin. Ponieważ dobrze znosi warunki miejskie jest często sadzony w parkach. Znanych jest kilkadziesiąt odmian uprawnych cisu pospolitego. Surowce pozyskiwane z cisa są stosowane do produkcji leków, kosmetyków i w aromaterapii. Jest to jednak mocno trująca roślina i dlatego należy uważać, szczególnie przy osobnikach żeńskich wytwarzających nasiona otoczone czerwoną mięsistą osnówką.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	zasadowy
Preferencje glebowe:	żyzna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Docelowa wysokość:	od 4 m do 5 m
Cecha wyróżniająca:	na żywopłoty i szpalery

Niewysokie drzewo wysokości do 15 m lub krzew dorastający do 3-4 m.

Igły zimozielone mają długość ok. 3 cm, ułożone są płasko oraz mają najciemniejszy zielony kolor igieł ze wszystkich iglaków. Trwałość igieł 3-8 lat.

Kora wiśniowoszara lub ciemnobrunatna.

Bardzo dekoracyjne są owoce cisa, tzw. osnówki otaczające nasiona, które w okresie jesiennym przybierają piękną czerwono-amaryntową barwę - bardzo cenny pokarm dla 24 gatunków ptaków (np. kos, kowalik) oraz 8 gatunkom zwierząt (np. wiewiórka, sarna).

2. Dereń świdwa

Cornus sanguinea

Rodzina: dereniowate (Cornaceae)

Biologia i ekologia

Krzew lub niskie drzewo powszechnie rosnące jako podszyt w lasach liściastych i mieszanych, zaroślach i na skrajach polan. Gatunek mało wymagający w stosunku do gleby. Najlepiej rośnie w pełnym oświetleniu. Kwiaty drobne, kremowe lub białe, intensywnie pachnące rozwijają się na przełomie maja i czerwca. Jest całkowicie mrozoodporny.

Zastosowanie

Odpowiedni krzew do utrzymywania skarp, nasypów, utrwalaenia hałd przemysłowych. Nadaje się do zadrzewień śródpolnych, do wykorzystania jako podszyt, do sadzenia nad brzegami rzek itp. Potrafi zajmować duże powierzchnie, rozrastając się za pomocą odrostów korzeniowych. Charakteryzuje się ładnie wybarwionymi pędami oraz wybarwiającymi liśćmi w okresie jesieni. Sprawdza się zwłaszcza w średnich i dużych ogrodach, posadzone w grupach, by podkreślić kolorystykę pędów. Jesienią dojrzewają kuliste, granatowe lub czarne, jadalne owoce, chętnie zjadane także przez ptaki. Dereń wykorzystywany jest do przetworów, nalewek i w ziołolecznictwie.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Okres kwitnienia:	lato V, VI
Docelowa wysokość:	od 2 m do 3 m
Cecha wyróżniająca:	o ozdobnych pędach lub korze

Średniej wielkości krzew liściasty o pędach zielonawych, od strony nasłonecznionej ciemnoczerwonych.

Liście posiadają łukowatą i mocno wytłoczoną nerwicę. Jesienią przebarwiają się na piękny kolor czerwonego wina.

Kwiaty białe, zebrane w baldachowate kwiatostany.

Owoce jest kulisty pestkowiec, granatowo-czarny, o średnicy około 0,6 cm.

3. Berberys pospolity

Berberis vulgaris

Rodzina: berberysowate (*Berberidaceae*)

Biologia i ekologia

Niewielki, ciernisty krzew często spotykany na skrajach lasu, w zaroślach, na nizinach i w niższych położeniach górskich. Nielicznie występuje także w lasach i w Puszczy Kampinoskiej. Ma niewielkie wymagania siedliskowe, preferuje zarówno stanowiska w pełnym słońcu jak i półcieniu. Może rosnąć niemal na każdej glebie, pod warunkiem, że będzie ona w odpowiednim stopniu przepuszczalna. Gatunek w pełni mrozoodporny. Okres kwitnienia: kwiecień-czerwiec.

Zastosowanie

Berberys, znany również jako kwaśnica i kwaśniec, polecany jest zarówno do ogrodów przydomowych jak i zieleni publicznej, do sadzenia w grupach i szpalerach oraz do nasadzeń rekultywacyjnych. Pędy berberysu są szeroko rozkrzewione, dorastające do 2-3 m wysokości. Jesienią zbiorą je czerwone owoce. Posiada właściwości lecznicze i walory smakowe, wykorzystywane w medycynie i sztuce kulinarnej. W ogrodach sadzona jest często forma czerwonolistna „Atropurpurea”.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna/przepuszczalna
Kolor liści/igieł:	mix
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Okres kwitnienia:	IV, V, VI
Docelowa wysokość:	do 3 m
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne jesienią

Ciernisty krzew osiągający wysokość do 3 m z kanciastymi gałązkami i trójdzielnymi cierniami.

Liście jajowate lub eliptyczne, o długości od 3 do 6 cm. Mogą mieć kolor czerwony, zielony lub żółty, a także dowolny odcień pośredni. Jesienią zmieniają swoją barwę.

Kwiaty żółte, pachnące, zebrane w zwisające grona. Są wyjątkowo lubiane przez owady.

Owoce to purpurowoczerwone jagody długości około 1 cm.

4. Jałowiec pospolity

Juniperus communis

Rodzina: cyprysowate (Cupressaceae)

Biologia i ekologia

Długowieczny, żyjący nawet ponad 200 lat krzew o bardzo zmiennej wysokości i pokroju. Rzadziej rośnie jako drzewo, dorastające do 15 m wysokości, o stożkowatej koronie. Gatunek światłolubny, mało wymagający. Dobrze znosi niedostatki wody, rośnie na każdych glebach, od świeżych do suchych o odczynie kwaśnym do obojętnego. Okres kwitnienia: czerwiec-lipiec. W Puszczy Kampinoskiej jest jednym z powszechniej występujących krzewów, rosnącym w borach sosnowych i mieszanych oraz na murawach i wrzosowiskach. Największym okazem w Puszczy jest Jałowiec Królewski rosnący w miejscowości Korfowe, który ma około 200 lat i mierzy niemal 9 m wysokości.

Zastosowanie

Jałowiec może przybierać pokrój kolumnowy, stożkowy lub jajowaty, wąski lub szeroki, często nieregularny. Doskonali do zadrzewień krajobrazowych i zestawień z innymi krajowymi gatunkami: brzoźami, sosnami oraz modrzewiami. Poleca-

ny do sadzenia w ogrodach przydomowych, na wrzosowiskach, pojedynczo oraz w grupach. W koronach jałowców chętnie gniazdują ptaki krajowe, zaś szyszkojagody stanowią przysmak kwiczołów i jemioluszek, a także wykorzystywane są w kuchni staropolskiej.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	od kwaśnego do obojętnego
Preferencje glebowe:	małe wymagania glebowe
Kolor liści/igieł:	zielone
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Okres kwitnienia:	lato VI i VII
Docelowa wysokość:	od 0,5 do 2 m
Cecha wyróżniająca:	roślina zadarniająca, na żywoptoty i szpalery

Iglasty krzew, rzadziej drzewo o wysokości do 15 m. Młode pędy trójkanciaste, igły o długości 1-2 cm, spłaszczone, proste i kłujące. Roślina dwupienna.

Igły o długości 1-2 cm, spłaszczone, proste i kłujące.

Kwiaty męskie żółte i większe, kwiaty żeńskie bardzo małe z łuskami, zielonkawe.

Owoce jest szyszkojagoda z nasionami wewnątrz, początkowo zielona, po dojrzeniu w drugim lub trzecim roku niebieskoczarne.

Krzew dorastający do 4 m wysokości.

Liście pojedyncze, dłoniasto trójkłapowe, długości 7-12 cm, intensywnie przebarwiają się jesienią na purpurowo.

Kora na pędach jasnoszara, podłużnie spękana.

Kwiaty zebrane w płaskie baldachowate kwiatostany o średnicy 10 cm, złożonych z białych, pięciokrotnych kwiatów.

Owoce jest czerwony, lśniący, kulisty pestkowiec średnicy do 1 cm.

5. Kalina koralowa

Viburnum opulus

Rodzina: **przewiertniowate (Caprifoliaceae)**

Biologia i ekologia

Roślina wieloletnia. Pospolita roślina na całym obszarze Polski, z wyjątkiem Tatr. Rośnie przeważnie na glebach cięższych, wilgotnych, często w olszynach na zalewach, nad rzekami i rowami, w podszyciu i brzegach lasów. Także w Puszczy Kampinoskiej tworzy podszyt w lasach liściastych, grądach, łęgach i olsach. Objęta jest częściową ochroną. Dobrze znosi warunki miejskie.

Zastosowanie

Szeroki, szybko rosnący krzew z asymetryczną i luźną koroną, który polecany jest głównie do ogrodów naturalistycznych. Nadaje się na nieregularne żywopłoty, nasadzenia grupowe i soliterowe. Jasnozielone liście jesienią stają się szkarłatno-purpurowe. Jesienią białe kwiaty przeobrażają się w czerwone, błyszczące i dekoracyjne owoce, które pozostają na krzewie przez całą zimę. Kora, kwiaty i owoce kaliny są surowcem zielarskim o wielu zastosowaniach, owoce nadają się na konfitury i nalewki.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Okres kwitnienia:	V i VI
Docelowa wysokość:	do 4 m
Cecha wyróżniająca:	roślina miododajna, ozdobne kwiaty i owoce

6. Tawuła wierzbolistna

Spiraea salicifolia

Rodzina: różowate (Rosaceae)

Biologia i ekologia

Wyprostowany krzew, osiągający wysokość do 2 m. W Polsce spotykana jest w stanie dzikim lub zdziczałym, głównie w Sandomierskiem i Lubelskiem nad brzegami potoków i w wilgotnych lasach. Liście pozostają na roślinie długo (aż do późnej jesieni) i przez większą część sezonu wegetacyjnego nie zmieniają swojej barwy. Nie ma żadnych szczególnych wymagań uprawowych. Wprawdzie preferuje stanowiska wilgotne, a nawet lekko podmokłe i żyzne, próchnicze, przepuszczalne gleby o obojętnym odczynie pH, ale poradzi sobie również na każdej typowej glebie ogrodowej. Roślina może też rosnąć zarówno w słońcu jak i na stanowisku zacienionym. Względnie dobrze znosi także przejściowe okresy suszy, niskie temperatury i zanieczyszczenia miejskie i jest mało podatna na choroby oraz szkodniki. W Puszczy Kampinoskiej rośnie wyłącznie jako zdziczały krzew ozdobny w miejscach dawnych osad.

Zastosowanie

Nadaje się do dużych ogrodów, parków i na tereny zieleni miejskiej, gdzie może być wykorzystana do nasadzeń szpalerowych lub tworzenia żywopłotów (naturalnych i formowanych). W tej roli sprawdza się wyjątkowo dobrze, gdyż jej rozłogi szybko się rozrastają i zagęszczają szpaler bądź żywopłot. Polecana jest także do zadrzewień przydrożnych oraz do celów rekultywacyjnych.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	krzew
Okres kwitnienia:	VI, VII i VIII
Docelowa wysokość:	do 2 m
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne jesienią

Krzew o wysokości do 2 m. Gałązki obłe, o kolorze żółto-brązowym.

Liście skrętoległe, o długości od 4 do 8 cm, barwy jasnozielonej, z zaostrzonym wierzchołkiem.

Kwiaty różowe, zebrane na szczytach pędów w walcowate lub stożkowate wiechy. Kwitnie od czerwca do sierpnia.

Głóg jednoszyjkowy to krzew lub niskie drzewo dorastające do 5-12 m wysokości, posiadające silnie zdrewniałe cierniste gałęzie. Głóg dwuszyjkowy to także krzew lub niskie drzewo o wysokości do 5-8 m.

Liście pojedyncze, ułożone skrętolegle, szerokie jajowate lub rombówate, o długości 3-6 cm, z 3-7 przeważnie zaokrąglonymi kłapami, w przypadku głogu dwuszyjkowego o długości 2-5 cm, które posiadają płytsze wcięcia i 3 mniej lub bardziej tępe kłapy.

Kwiaty białe, pięciokrotne, zebrane w gęste baldachogrona.

Owoce są błyszczące, kuliste, jabłkowate owocki wielkości 1 cm, przeważnie z 1 pestką. W przypadku głogu dwuszyjkowego owoc także kulisty do 13 mm długości, zawiera przeważnie 2 pestki.

7. Głóg jednoszyjkowy i dwuszyjkowy

Crataegus monogyna i *Crataegus laevigata*

Rodzina: różowate (Rosaceae)

Biologia i ekologia

Długowieczny krzew lub niewysokie drzewo. W stanie naturalnym porasta obrzeża lasów, zarośla, miedze, przydroża i polany. Wymaga stanowiska słonecznego lub półcienia. Preferuje gleby świeże, o odczynie obojętnym do zasadowego. Kwitnie w okresie od maja do czerwca. Owoce dojrzewają w okresie sierpień – październik i są rozsiewane przez zwierzęta. W Puszczy Kampinoskiej głogi są częstym i ważnym składnikiem podszytu w lasach mieszanych i liściastych zarówno dla owadów jak i ptaków.

Zastosowanie

Głogi należą do rodziny różowatych i niewątpliwie wykazują wiele podobieństw do innych członków tej rodziny. Kwiaty przypominają kwiaty dzikiej róży, jabłoni i wiśni, zaś owoce (szupinki) z zewnątrz przypominają owoce róży. Dobrze znoszą strzyżenie, dlatego często wykorzystywane są na żywopłoty i zadrzewienia krajobrazowe. Oprócz wartości dekoracyjnej, głóg w ogrodzie jest bardzo cennym źródłem pożywienia dla wielu gatunków ptaków, a także bezpiecznym miejscem do gniazdowania. Kwiaty, owoce i liście mają właściwości lecznicze, owoce wykorzystywane są do robienia nalewek i przetworów.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna
Kolor liści/igieł:	zielone
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	krzew lub niskie drzewo
Okres kwitnienia:	V i VI
Docelowa wysokość:	5-12 m
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty i owoce, roślina miododajna

Rośliny zadarniające

Pod drzewami, w zacienionych częściach ogrodu trawa nie chce rosnać. W takim wypadku mamy dwa wyjścia: przeprowadzić silne cięcie prześwietlające drzew i krzewów lub posadzić rośliny zadarniające, które znakomicie sprawdzają się w miejscach zacienionych.

Półzimozielona, wieloletnia bylina z nadziemnymi rozłogami. Tworzy kępy do wysokości 20 cm. Łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, zielona do czerwonawej.

Liście zebrane w rozetę, ciemnozielone, u odmian ogrodowych do czerwono-purpurowych.

Kwiaty drobne, granatowoniebieskie, zebrane w groniasty kwiatostan na szczycie łodygi.

1. Dąbrówka rozłogowa

Ajuga reptans

Rodzina: jasnowate (Lamiaceae)

Biologia i ekologia

Roślina pospolita w lasach liściastych w całej Polsce i o bardzo szerokim zastosowaniu. Tworzy kępy i nadziemne, zakorzeniające się rozłogi. W Kampinoskim Parku Narodowym występuje przede wszystkim w grądach, borach mieszanych i zaroślach, czasem wkracza na łąki. Okres kwitnienia: od maja do sierpnia. Preferuje miejsca wilgotne i cieniste.

Zastosowanie

Roślina bardzo łatwa w uprawie. Wytrzymała na mrozy, ale czasem w beżśnieżne zimy części nadziemne przemarzają. Może rosnąć w miejscach, w których inne rośliny się nie sprawdzają, np. pod krzakami, w cieniu drzew. Nadaje się na obwódki i na obsadzanie skarp – tu pełniąc też rolę użytkową zapobiegając obsuwaniu się ziemi. Nadaje się także do obsadzania zbiorników wodnych. Bywa jednak ekspansywna i należy regularnie kontrolować jej rozrost i usuwać nadmiar pędów, aby nie zagłuszyła innych roślin w sąsiedztwie. Jest rośliną miododajną. Dąbrówka rozłogowa to jedna

z tych roślin, które tym lepiej czują się w słońcu, im wilgotniejsze mają podłoże.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyzna
Kolor liści/igieł:	ciemnozielone
Zimozieloność:	liście półzimozielone
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	V, VI, VII i VIII
Docelowa wysokość:	do 20 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne liście, roślina miododajna

2. Bluszcz pospolity

Hedera helix
Rodzina: araliowate (Araliaceae)

Biologia i ekologia

Długowieczne, zimozielone, płożące się i wspinające pnącze. Występuje na obszarze całej Polski. Kwitnie od września (czasem sierpnia) do października. Wszystkie części rośliny, a zwłaszcza owoce są trujące dla człowieka. Gatunek tolerancyjny, rośnie zarówno na glebach słabo kwaśnych jak i zasadowych, ale preferuje gleby świeże i próchniczne. Posiada ogromne zdolności przystosowawcze; może dobrze rosnąć nie tylko we właściwych dla siebie wilgotnych i zacienionych lasach, ale również w miejscach suchych i słonecznych oraz na rumowiskach skalnych, jeśli tylko klimat nie jest zbyt kontynentalny (nie toleruje silnych mrozów). Odporny jest na zanieczyszczenie powietrza dwutlenkiem siarki i pyłowe, bardzo wrażliwy jest jednak na zasolenie gleby.

Zastosowanie

Roślina mało wymagająca i łatwo adaptująca się na różnych stanowiskach. Dobrze czuje się w cieniu, dlatego jest idealną rośliną do obsadzania północnych ścian, ogrodzeń, pni drzew

i wszelkich powierzchni o niejednorodnej strukturze. Uprawiany jest jako roślina okrywowa i parkowa, ale z powodzeniem może być wykorzystany także w pojemnikach, donicach i jako roślina tworząca zielone ściany. Roślina miododajna, ma szerokie zastosowanie w lecznictwie i kosmetyce.

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina wolno rosnąca
Typ rośliny:	pnącze
Okres kwitnienia:	IX, X
Docelowa wysokość:	do 20 m
Cecha wyróżniająca:	ozdobne liście, roślina miododajna

Zimozielone pnącze o pędach zdrewniałych długości 20 (30) metrów, często pełzających po ziemi. Na pędach wyrastają liczne korzenie przybyszowe (powietrzne, czepne).

Liście skórzaste, długości 4-10 cm, matowo zielone. Górna strona liści ciemnozielona, błyszcząca, dolna jaśniejsza lub żółtawozielona.

Kwiaty niepozorne, z zielonkawymi płatkami korony, zebrane w półkoliste baldachy.

Owocami są kuliste, czarne jagody, średnicy 6 mm dojrzewają w następnym roku wiosną, stanowią pokarm wielu gatunków ptaków.

Drobna, zimozielona krzewinka, dorastająca do wysokości około 20 cm. Łodygi zdrewniałe dołem, pokładające się i zakorzeniające.

Liście ma szerokie, owalne lub okrągłe, dość duże, ciemnozielone, z lekkim połyskiem.

Kwiaty niebieskie lub jasnofioletowe, o średnicy około 2,5 cm, złożone z 5 płatków.

3. Barwinek pospolity

Vinca minor

Rodzina: toinowate (Apocynaceae)

Biologia i ekologia

Wieloletnia, zadarniająca i zimozielona krzewinka z długimi pokładającymi się pędami. W Polsce w stanie dzikim występuje dość rzadko, na rozproszonych stanowiskach. Rośnie głównie w lasach liściastych, podobnie w Kampinoskim Parku Narodowym. Kwitnie na przełomie kwietnia i maja, ale pojedyncze kwiaty pojawiają się na roślinie też od sierpnia do września (powtórne kwitnienie). Barwinek pospolity preferuje gleby żyzne, próchniczne i wilgotne, ale udaje się też na gorszym podłożu. Obok bluszczu pospolitego najlepiej znosi zacienienie.

Zastosowanie

Stosowany w nasadzeniach parkowych, ogrodach i cmentarzach. Doskonały do zadarnień półcienistych i cienistych miejsc w ogrodzie. Dobrze radzi sobie na skarpach. Występuje w wielu odmianach charakteryzujących się różnymi barwami kwiatów i liści. Oprócz walorów dekoracyjnych, barwinek pospolity jest znanym i cenionym surowcem zielarskim.

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyzna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	krzewinka
Okres kwitnienia:	przełom IV i V
Docelowa wysokość:	do 20 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne liście, roślina zadarniająca

4. Macierzanka piaskowa

Thymus serpyllum

Rodzina: jasnówate (*Lamiaceae*)

Biologia i ekologia

Drobna i zimozielona krzewinka o płożących pędach. Ciemnozielone, małe liście, które mają intensywny i przyjemny zapach (zwłaszcza po roztarciu lub nagraniu). Występuje na murawach napiaskowych, suchych łąkach i w widnych borach sosnowych w całej Polsce (z wyjątkiem wysokich gór). W Puszczy Kampinoskiej dość częsta. Ma bardzo skromne wymagania: lubi słoneczne stanowiska i przepuszczalną, nawet ubogą ziemię. Gleba powinna być lekko kwaśna. Roślina dzięki swym płożącym pędom szybko się rozrasta, dlatego bardzo dobrze rozmnaża się wiosną i latem przez podział ukorzenionych pędów i odkłady. Jest w pełni mrozoodporna.

Zastosowanie

Macierzanka piaskowa ma wiele zastosowań: doskonała na skalniaki, rabaty, skarpy, obwódki, a także do ziołowych zakątków i wśród rozchodników na zielonych dachach. Ceniona roślina miododajna, bardzo licznie odwiedzana

przez owady, nawet w zaszuszonych bukietach. Nasiona roznoszone przez mrówki. Roślina wykorzystywana jak surowiec zielarski i przyprawa, stosowana jest również w przemyśle perfumeryjnym.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche, wilgotne
Odczyn gleby:	różny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	VI - VII
Docelowa wysokość:	do 10 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiatostany, roślina miododajna

Zimozielona, drobna krzewinka o płożących się pędach, dorastająca do wysokości 10 cm.

Liście ciemnozielone, o małych wymiarach i silnie aromatyczne.

Różowopurpurowe kwiaty zebrane w główkowate kwiatostany.

Jeden z najniższych rozchodników, osiągający wysokość do 5 cm. Łodyga płożąca się lub wzniesiona.

Bardzo drobne, grube i mięsiste liście o wymiarach ok. 4 mm i 2 do 4 mm szerokości tworzą gęstą darń. Po rozgryzieniu mają ostry smak, co ma swoje odbicie w nazwie.

Kwiaty rozchodnika ostrego są pięciopłatkowe, żółtożółte, o ostro zakończonych płatkach.

5. Rozchodnik ostry i sześciorzędowy

Sedum acre i *Sedum sexangulare*

Rodzina: gruboszowate (Crassulaceae)

Biologia i ekologia

Niewielka roślina o płożących i wzniesionych łodygach, dorastających do wysokości 15 cm i tworzących niską i zazwyczaj gęstą darń. Występuje w miejscach piaszczystych i żwirowych w całej Polsce. W Puszczy Kampinoskiej występuje głównie na piaskach wydmowych na murawach, czasem też na ubogich gruntach porolnych. Rozchodnik dobrze rośnie na słonecznych stanowiskach, w miejscach o lekkim piaszczystym podłożu, o odczynie pH obojętnym, lekko zasadowym i lekko kwaśnym. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Jest całkowicie mrozoodporny i dobrze znosi suszę.

Zastosowanie

Bardzo dobra roślina miododajna. W okresie kwitnienia jest bardzo licznie odwiedzany przez pszczoły. Rośnie na murach, nasypach kolejowych, skałach, wydmach piaszczystych, na glebach suchych, kamienistych, chętnie z zawartością wapnia. Wykorzystywany jest do ogrodów skalnych i naturalistycznych, a także do zazieleniania dachów. W miejscach słonecznych i suchych sprawdza się jako roślina okrywowa. Oprócz wykorzystania dekoracyjnego ma także zastosowanie w lecznictwie.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	małe wymagania glebowe, piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	VI - VIII
Docelowa wysokość:	do 15 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty, małe wymagania glebowe, roślina miododajna

Zimozielona krzewinka osiągająca zwykle do 0,5 – 0,6 m wysokości, rzadko do 1 - 1,2 m. Cienkie pędy o ciemnopomarańczowej do czerwonej barwy kory.

Liście drobne, igielkowe, ułożone nakrzyżle.

Kora na pędach jasnoszara, podłużnie spękana.

Kwiaty drobne, różowoliliowe, rzadziej białe, zebrane w gęstych jednostronnych gronach długości 3-15 (25) cm.

Owoce jest 4-klapowa, pękająca torebka.

7. Wrzos zwyczajny

Calluna vulgaris

Rodzina: wrzosowate (Ericaceae)

Biologia i ekologia

Zimozielona krzewinka występująca w Polsce pospolicie w suchych lasach, na murawach, na pastwiskach i piaszczystych miejscach. Często porasta większe obszary tworząc wrzosowiska. Występuje także w warunkach wilgotnych, ale zawsze na glebach kwaśnych i ubogich. W Kampinoskim Parku Narodowym pospolity na pasach wydmowych, w wielu miejscach tworzy większe płaty wrzosowisk. Krzewinki urzekają zapachem, barwą kwiatów i tym, że wabią liczne owady: pszczoły, trzmiele i kolorowe motyle. Kwitnie od sierpnia do października. Roślina całkowicie mrozoodporna.

Zastosowanie

Wrzos jest bardzo cenioną ozdobną rośliną ogrodową i doczekał się wyhodowania wielu barwnych odmian. Mało wymagająca, odporna na mróz i suszę roślina. Krzewinki dobrze wyglądają w grupie, można z nich tworzyć ogrodowe wrzosowiska. Wrzos pasuje niemal do każdego typu ogrodu, zarówno naturalistycznego, jak i nowoczesnego. Może być także uprawiany w pojemnikach i donicach na trasie i balkonie. Liście wrzosów są łuskowate, a kwiaty wyglądają jak dzwoneczki złożone z oddzielnych płatków. Wrzos jest cenną rośliną miododajną. Jego wydajność miodowa określana jest na 50–120 kg z ha. Miód wrzosowy jest jednym z najlepszych miodów nektarowych i jako jedyny ma konsystencję galaretowatą.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	kwaśny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia krzewinka
Okres kwitnienia:	jesień VIII, IX i X
Docelowa wysokość:	50-60 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiatostany, małe wymagania glebowe, roślina miododajna

8. Konwalia majowa

Convallaria majalis

Rodzina: liliowate (Liliaceae)

Biologia i ekologia

Gatunek rodzimy spotykany na terenie niemal całego kraju, także w Puszczy Kampinoskiej. Bylina, której cienkie kłaczka rozgałęziają się i pełzają płytko pod powierzchnią ziemi. Rośnie w lasach liściastych i mieszanych oraz zaroślach tworząc często rozległe kolonie. Rozmnaża się najczęściej wegetatywnie. Zakwita w maju, a jej kwiaty w postaci białych dzwoneczków wydzielają przyjemną charakterystyczną woń. Najlepiej czuje się w półcieniu na świeżych i zasobnych glebach. W warunkach naturalnych spotykana jest zwykle na glebach kwaśnych, ale jest dość tolerancyjna wobec pH i stosunków wodnych. Do 2014 r. podlegała ochronie częściowej. Obecnie nie jest chroniona.

Zastosowanie

Z racji swoich wymagań najlepiej się czuje pod wyższymi roślinami. Pięknie się prezentuje pod drzewami, w ogrodzie i wśród rabat z leśnymi roślinami. Rosnąc tanowo tworzy w maju i czerwcu pachnący dywan kwiatowy. Ciemnozielone

liście w porze jesiennej obumierają. Nie lubią jej szkodniki i bardzo rzadko atakowana jest przez patogeny. Oprócz właściwości leczniczych wykorzystywanych w ziołolecznictwie, często była łączona z czarami i alchemią z uwagi na jej silnie trujące działanie.

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żywna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	lato V, VI
Docelowa wysokość:	do 20 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiatostany, intensywny zapach

Rodzima bylina kłączowa. Łodyga wyrasta z dwuletnich kłaczki i u nasady okryta jest pochwiastymi nasadami liści.

Zielone liście mają kształt zmienny, od lancetowatego do eliptycznego o zaokrąglonym wierzchołku. Są nagie i całobrzegie, o długości do 20-25 cm i szerokości 6-8 cm.

Kulisto-dzwonkowate kwiaty, pochylone do dołu, zebrane w szczytowe, jednostronne grono o 5-9 kwiatach u roślin dziko rosnących, a u form ogrodowych o 11-18 kwiatach o urzekającym zapachu. W naturalnych warunkach konwalia zakwita w maju i czerwcu.

Owoce jest czerwona jagoda o średnicy 8-12 mm, rzadko powstaje.

Byliny i trawy

Jednymi z najbardziej wartościowych roślin w ogrodzie są byliny ozdobne. Nie wszystkie są równie wytrzymałe, ale wiele z nich latami może pozostawać w jednym miejscu ciesząc oczy nieraz długim kwitnieniem, nie wymagając przy tym corocznego odmładzania, wysiewania czy wysadzania.

Ich różnorodność gatunkowa jest naprawdę duża. Tak samo różnice w odmianach dają nam ogromny wybór kwiatów do każdego miejsca w ogrodzie. Poza tym nie potrzebują zbyt dużej ilości zabiegów pielęgnacyjnych, aby co roku zakwitać.

1. Zawciąg pospolity

Armeria maritima

Rodzina: *ořownikowate (Plumbaginaceae)*

Biologia i ekologia

Bylina tworząca wolno rosnące, poduszkowate kępy z wąskich, trawiasto-szczypiorkowatych i zimozielonych liści. Z czasem także, za pomocą kłaczy, może tworzyć gęste dywany. W Polsce dość częsty gatunek, zwłaszcza na zachodzie kraju. Zasiadla murawy i bory na piaskach, suche łąki i skaliste zbocza. W Kampinoskim Parku Narodowym spotkać go można na niektórych piaszczystych murawach ciepłolubnych, gdzie często współtworzy zbiorowiska z goździkiem kropkowanym. Preferuje pełne słońce.

Zastosowanie

Chętnie stosowany jest w ogrodach przydomowych, na skalniakach i ogrodach o charakterze wrzosowiskowym, w mniejszych lub większych grupach. W dobrych warunkach wytwarza kwiaty od maja do września, a ich barwa - w zależności od odmiany - może być biała, przez różne odcienie różu aż po kolor karminowy. Może służyć na obwódki lub do zdarniania niedużych powierzchni, także hodowany w pojemnikach i donicach. Roślina dobrze znosi zanieczyszczenia powietrza, dlatego może być sadzona także w dużych miastach.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna/przepuszczalna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	liście zimozielone
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	V - IX
Docelowa wysokość:	do 20 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne liście i kwiaty

Wieloletnia, poduszkowata bylina, osiągnająca wysokość do 10 cm.

Liście wąskie i trawiaste.

Kwiaty różowe zebrane w główkowate kwiatostany na wysmukłych szypułkach, o wysokości do 20 cm.

Bylina o krzaczkowatym pokroju, łodyga jest wzniesiona, szarzielona wraz z kwiatami dorasta do wysokości 50 cm.

Liście jajowate znajdują się w dolnej części łodygi.

Kwiaty niebieskie, fioleto-niebieskie, białe, purpurowe, różowe lub liliowe gęsto skupione na szczycie łodygi w kłosowatych kwiatostanach.

2. Przetacznik kłosowy

Veronica spicata

Rodzina: babkowate (*Plantaginaceae*)

Biologia i ekologia

Gatunek dość pospolity w Polsce, zasiedlający suche murawy, zbocza i skraje lasów. Preferuje stanowiska nasłonecznione, z glebą suchą, przepuszczalną, piaszczystą o odczynie zasadowym. W Kampinoskim Parku Narodowym niezbyt częsty, spotykany na bogatszych murawach napiaskowych. Jest to roślina w pełni mrozoodporna, dobrze znosząca okresowe susze. Kwitnie od czerwca do sierpnia.

Zastosowanie

Przetaczniki to rośliny łatwe w uprawie. Dobrze rosną na stanowiskach słonecznych i półcienistych. Zwykle nie są atakowane przez szkodniki i raczej nie chorują. Kwiaty zebrane w długie grona mogą mieć różne kolory: białe, purpurowe, różowe, niebieskie, fioleto-niebieskie, liliowe. Przetacznik kłosowy efektownie wygląda w jednorodnych grupach i w kompozycjach z innymi gatunkami. Może być wykorzystywany do sadzenia na skalniakach i w ich pobliżu, w ogrodach wrzosowych oraz na skarpach. Jest idealną byliną rabatową, którą uwielbiają zapylacze.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche/umiarkowane wilgotne
Odczyn gleby:	zasadowy
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	VI - VIII
Docelowa wysokość:	do 50 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty, roślina miododajna

3. Bodziszek czerwony

Geranium sanguineum

Rodzina: bodziszkowate (Geraniaceae)

Biologia i ekologia

Rodzima bylina ze stosunkowo suchych i nasłonecznionych skarp, muraw, widnych lasów i ich skrajów oraz zarośli. Stosunkowo częsty także w Puszczy Kampinoskiej, choć zazwyczaj występujący w niewielkich ilościach. Preferuje gleby suche lub średnio wilgotne, pełne słońce lub półcień. Kwitnie od maja do września.

Zastosowanie

Dzięki pięknym, dość dużym kwiatom bodziszek czerwony jest z powodzeniem wykorzystywany jako roślina ozdobna. Stosowany na rabatach bylinowych w większych grupach, jako obwódka lub w płatach, także jako bylina okrywowa, zwłaszcza na skarpach. Zwarcie płatu następuje dopiero po kilku latach od posadzenia, ale trwałość nasadzenia jest wybitnie wysoka. Nadaje się także do ogrodów skalnych i nasadzeń naturalistycznych. Coraz częściej wykorzystywany w zieleni miejskiej. Występuje w licznych odmianach o różnej barwie kwiatów i wysokości, a także bardziej zwartych lub rozpostartych. Jest kilka innych rodzimych gatunków bodziszków, które również znalazły zastosowanie w ogrodnictwie.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	V - VIII
Docelowa wysokość:	do 50 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty

Wieloletnia bylina rodzima. Tworzy rozłożyste kępy o nitkowatych pędach. Łodyga wzniesiona lub podnosząca się o wysokości 10-50 cm.

Ciemnozielone liście do 5 cm średnicy, dolne są dłoniasto 7-dzielne, jesienią przebarwiają się na czerwono.

Kwiaty karminowoczerwone, pojedyncze na długich szypułkach.

4. Krwawnik pospolity

Achillea millefolium

Rodzina: *astrowate (Asteraceae)*

Biologia i ekologia

Bylina z podziemnym poziomym lub skośnym kłaczem, wyprostowaną lub podnoszącą się todygą i pierzastodzielnymi liśćmi, o charakterystycznym zapachu. W Polsce powszechnie występuje na łąkach, pastwiskach, przydrożach, w zaroślach i na skrajach lasów. Podobnie w Puszczy Kampinoskiej. Preferuje stanowiska słoneczne, gleby umiarkowanie wilgotne i umiarkowanie suche, lekkie, przepuszczalne, średnio żyzne. Radzi sobie także na podłożach mniej żyznych, piaszczystych. Jest całkowicie odporna na mroz, kwitnie od czerwca do października.

Zastosowanie

Bylinę można wykorzystać do nasadzeń naturalistycznych, na przykład do „łąk kwietnych”. Nadaje się także na przydomowe rabaty, ponieważ występuje w odmianach o barwnych kwiatostanach. Oprócz walorów dekoracyjnych, ziele krwawnika stanowi uznany surowiec zielarski. Jest również wykorzystywany w kosmetyce. Jest rośliną miododajną.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	lekkie przepuszczalne do piaszczystych
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	VI - X
Docelowa wysokość:	50 - 80 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty, roślina miododajna

Wieloletnia bylina osiągająca wysokość od 50-80 cm, powszechnie rosnąca na terenie całego kraju.

Ciemnozielone liście osadzone na sztywnych, wyprostowanych pędach.

Płaskie, talerzykowate kwiatostany drobne koszyczki o barwie najczęściej białej, rzadko różowej.

5. Kostrzewa owcza

Festuca ovina

Rodzina: wiechlinowate (Poaceae)

Biologia i ekologia

Kostrzewa owcza to trawa kępkowa o niewielkich wymaganiach siedliskowych. Jest gatunkiem pospolitym w Polsce, charakterystycznym dla muraw piaskowych, spotykanym na suchych przydrożach, widnych lasach i na ich skrajach. Często występuje także na murawach i w widnych borach Puszczy Kampinoskiej. W zasadzie może rosnąć wszędzie, nawet w bardzo trudnych warunkach. Preferuje podłoże suche, ubogie, zazwyczaj piaszczyste oraz umiarkowane światło. Jest zimotrwała, wytrzymuje suszę, upały, łatwo odrasta po udeptaniu. Nie lubi terenów podmokłych i stanowisk o dużej zawartości fosforu.

Zastosowanie

Roślina najczęściej wykorzystywana jest do zadarnień. Ze względu na jej wysoką wytrzymałość i niskie wymagania pielęgnacyjne, kostrzewa często stanowi część murawy boisk, stadionów, innych terenów sportowych i rekreacyjnych, a także lotnisk. Naturalnie często porasta łąki, łąki i pobocza dróg. Nie jest gatunkiem uprawnym i nie nadaje się na roślinę pastewną, gdyż jej pędy posiadają bardzo niską wartość odżywczą. Znajduje się w nich sporo związków ciężkostrawnych, a czasem nawet toksycznych. Bywa także wykorzystywana jako roślina ozdobna. Obsadza się nią rabaty i alpinaria na piaszczystych podłożach. Jest to mało wymagający gatunek, dlatego nie powinno być większego problemu z jej utrzymaniem, ale należy zwrócić szczególną uwagę na stanowisko pod jej wysadzenie, aby roślina wyrosła.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	szarozielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	V - VII
Docelowa wysokość:	do 50 cm
Cecha wyróżniająca:	funkcja zadarniająca, niskie wymagania glebowe

Wieloletnia trawa występująca pospolicie na terenie całego kraju. W zależności od odmiany jej kępki mogą mieć różne barwy - od żółtych i bladzielonych po zielono szare i niebieskawe.

Blaszki liściowe są szczeciaste i szorstkie, sztywno stoją ku górze.

Kwiatostanem kostrzewy owczej jest wiecha o długości od 6 do 12 cm, która znajduje się na szczycie wyprostowanego źdźbła. Wiecha jest luźna, składa się z kłosek o kilku kwiatach, umieszczonych na wzniesionych, krótkich gałązkach.

Wieloletnia bylina szeroko rozpowszechniona na całym obszarze Polski. Tworzy zbite, gęste kępy, zwykle o średnicy do 25 cm i wysokości 50 cm. Trawa wykształca bardzo mocny i silny system korzeniowy, zapewniający jej możliwość przetrwania w trudnych warunkach siedliskowych (korzenie osiągają długość ok. 15 cm w miejscach wilgotnych i ok. 100 cm na stanowiskach suchych).

Gładkie żdźbła pędów generatywnych mogą osiągać wysokość do 150 cm.

Od czerwca do września rozwijają się okazałe, rozpierzchłe, śliskie w dotyku, wiechowate kwiatostany (wiecha właściwa), dorastające do ok. 50 cm wysokości. Wiechy początkowo zielone, następnie żółtawe, przewieszające się.

Po przekwitnięciu kwiaty przekształcają się w brunatne owoce (ziarniaki), luźno otoczone przez bezbarwne plewki.

6. Śmiałek darniowy

Deschampsia caespitosa

Rodzina: wiechlinowate (Poaceae)

Biologia i ekologia

Gęstokępkowa trawa o twardych, szorstkich i ostro żeberkowanych liściach. Nie ma specjalnych wymagań klimatyczno-glebowych i może zasiedlać różnego typu gleby na różnych stanowiskach (suchych, wilgotnych, żyznych, jałowych, o różnym odczynie pH, a nawet nieco zasolonych). Dobrze znosi półcień, ale nie lubi zbyt dużego zacienienia. Najczęściej można go spotkać na łąkach, nieużytkach, leśnych polanach zarówno na nizinach jak i w rejonach górskich. W Puszczy Kampinoskiej, podobnie jak w całej Polsce, gatunek pospolity. Śmiałek jest trawą bardzo trwałą, odporną na choroby (z wyjątkiem rdzy), niekorzystne warunki środowiskowe (nie znosi jedynie silnych mrozów, które uszkadzają węzły krzewienia znajdujące się tuż ponad ziemią) i pozbawioną wartości paszowych.

Zastosowanie

Ze względu na bardzo niekorzystny skład chemiczny śmiałka darniowego, roślina nie nadaje się na paszę i jest pomijana przez zwierzęta na pastwiskach. Ze względu na swoją trwałość, wytrzymałość i mocny, rozbudowany system korzeniowy, pozwalający roślinie egzystować w trudnych warunkach siedliskowych, śmiałek darniowy sprawdza się natomiast jako roślina przeciwoerozyjna, wykorzystywana do rekultywacji terenów zniszczonych gospodarczo oraz do zadarniania i umacniania skarp, osuwających się zboczy, leśnych porębów, wydm i nasypów. Odmiany uprawne śmiałka darniowego są cennymi roślinami ozdobnymi, gdyż nie tylko posiadają atrakcyjne kwiaty i ładny pokrój, ale też mogą rosnąć w miejscach, w których inne gatunki roślin radzą sobie z trudem.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche, wilgotne
Odczyn gleby:	różny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	bylina
Okres kwitnienia:	VI - IX
Docelowa wysokość:	do 150 cm
Cecha wyróżniająca:	funkcja zadarniająca, atrakcyjne kwiatostany, niskie wymagania glebowe

7. Kosaciec syberyjski

Iris sibirica

Rodzina: kosaćcowate (Iridaceae)

Biologia i ekologia

Naturalnie występuje na wilgotnych łąkach. Bylina łatwa w uprawie, najlepiej rośnie na stanowiskach wilgotnych, na glebach żyznych, torfowych, próchnicznych, o lekko kwaśnym odczynie. Preferuje miejsca słoneczne do lekko ocienionych. Sadzony w całkowitym cieniu słabo kwitnie. Roślina całkowicie mrozoodporna. Spotykany w naturze kosaciec syberyjski jest rośliną objętą ochroną. Kwitnie w maju i czerwcu.

Zastosowanie

Jedno lub kilkukwiatowe kwiatostany kosaćca syberyjskiego są niezwykle dekoracyjne, dlatego chętnie wykorzystywane są do nasadzeń w ogrodach przydomowych. Tworzą szerokie kępy z ozdobnymi, trawiastopodobnymi liśćmi. Jest wiele odmian o kwiatach w różnych odcieniach purpury i fioletowo-niebieskich, zwykle z żółkowaniem zewnętrznego okółka. W zależności od odmiany rośliny mogą mieć 30-120 cm wysokości. Pięknie prezentuje się na rabatach i w ogrodach

naturalistycznych. Ze względu na preferencje wodne może być wykorzystywany w ogrodach deszczowych, nad oczkami wodnymi i stawami w strefie bagiennej.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	wilgotne
Odczyn gleby:	lekko kwaśny
Preferencje glebowe:	żyzna
Kolor liści/łgiet:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	lato V, VI
Docelowa wysokość:	do 120 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty i liście

Rodzima, choć rzadko spotykana w kraju, wieloletnia bylina kłączowa. Pusta łodyga wzniesiona do wysokości 120 cm.

Błaszki liściowe są jasnozielone, bardzo wąskie, mają nie więcej niż 1 cm szerokości spośród, których w maju ukazują się okrągłe w przekroju pędy kwiatostanowe, na których tworzy się od 3 do 5 kwiatów.

Niebieskofioletowe kwiaty, mają około 6-7 cm średnicy, rozwijają się w czerwcu, są wyniesione ponad liście. Pojedynczy kwiat jest zbudowany z 6 działek, trzy z nich (zewnątrzne) są szersze, wywinięte do dołu, mają jaśniejszą plamkę z niebieskimi żyłkami, a pozostałe trzy (wewnętrzne) są węższe i wznoszą się. Kwiaty są zapylane przez trzmiele. Nasiona zawierają się w cylindrycznych, zielonych torebkach nasiennych, brązowiejących i otwierających się po dojrzeniu.

Rodzima kłączowa bylina występująca zarówno w wodzie jak i stanowisku zaledwie wilgotnym. Dorasta do wysokości 1 m. Wyprostowane, okrągłe lub spłaszczone w przekroju łodygi wyrastają z podziemnych kłączy.

Zielone i mieczowate liście osiągają długość do około 90 cm i szerokość 1 do 3 cm.

Od maja do początku czerwca pojawiają się jaskrawożółte kwiaty kosaćca, które zapylane są przede wszystkim przez bzygi i trzmiele. Po zapyleniu tworzą się trzykomorowe, cylindryczne torebki, które zawierają dużą liczbę spłaszczonych nasion. Mają one przez długi okres zdolność pływania i mogą przetrwać w wodzie lub mule nawet kilka lat.

8. Kosaciec żółty

Iris pseudacorus

Rodzina: kosaćcowate (Iridaceae)

Biologia i ekologia

Roślina pospolita w Polsce na niżu, można go spotkać przede wszystkim na terenach wilgotnych – podmokłych łąkach, w olsach, łęgach i przy brzegach cieków wodnych. Także na pasach bagiennych Puszczy Kampinoskiej występuje licznie, czasem tworząc lub współtworząc z trawami i turzycami duże płaty szuwarów. Higrofit rosnący na glebach torfowych z wodą stojącą lub wolno płynącą, najczęściej nad martwymi odnogami rzek, stawami, w zarośniętych rowach melioracyjnych, w szuwarach. Preferuje podłoże piaszczysto-mulaste. Szybko tworzy okazałe kępy. Kwitnie szczególnie obficie na stanowisku słonecznym.

Zastosowanie

Roślina coraz częściej wykorzystywana do nasadzeń w przydomowych oczkach wodnych i ogrodach deszczowych. Ze względu na swoje preferencje wodne, kosaciec żółty to nieoceniona pomoc w usuwaniu związków azotu z wody i podłoża sadzawki. Przyczynia się w ten sposób wydatnie

do czyszczenia wody i zapobiega nadmiernemu rozmnażaniu się glonów. Roślina idealna na pływające wyspy, nie wymaga specjalnego zabezpieczenia na zimę. Po przekwitnięciu rośliny pozostaje ozdobna z liści.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	wilgotne
Odczyn gleby:	lekko kwaśny
Preferencje glebowe:	piaszczysto-mulasta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	lato V, VI
Docelowa wysokość:	do 100 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty i liście, higrofit

9. Orlik pospolity

Aquilegia vulgaris

Rodzina: jaskrowate (*Ranunculaceae*)

Biologia i ekologia

Naturalnym siedliskiem są widne lasy liściaste, ich skraje, polany śródleśne i niezbyt wilgotne zarośla. W Kampinoskim Parku Narodowym w związku z niemal całkowitym wyginięciem był restytuowany w pierwszych latach XXI w. Obecnie niezbyt liczebna populacja orlika utrzymuje się miejscach restytucji, jednak wciąż, w związku z pięknie prezentującymi się kwiatami, rośliny te narażone są na zrywanie i wykopywanie. Bylina stosunkowo niewymagająca i łatwa w uprawie. Preferuje podłoża próchnicze i piaszczysto-próchnicze, o umiarkowanej wilgotności, stanowiska półcieniste i słoneczne. Gatunek całkowicie mrozoodporny. W Polsce w stanie dzikim gatunek objęty częściową ochroną.

Zastosowanie

Często jest sadzony na rabatach i jako dekoracja obrzeży drzew i krzewów. Roślina pasuje do ogrodów urządzanych w stylu naturalistycznym oraz wiejskim. Jest trujący, dzięki temu też jest naturalnym środkiem odstrasżającym ślimaki,

chroniąc przed nimi także inne rośliny rosnące w sąsiedztwie. Jest byliną miododajną, a ze względu na specyficzną budowę kwiatów najczęściej zapylany jest przez trzmiele. Dawniej był wykorzystywany w medycynie ludowej.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyźna
Kolor liści/gieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	lato V, VI i VII
Docelowa wysokość:	do 100 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty, roślina miododajna

Rodzima bylina wieloletnia, występuje w stanie dzikim na terenie kraju, ale niezbyt często. To stosunkowo wysoka roślina kłaczowa, która może dorastać nawet do 100 cm wysokości, najczęściej jednak nie przekracza 60 cm.

Owłosiona łodyga z liśćmi podwójnie trójściennymi, na długich ogonkach, na brzegach karbowane.

Niebieskofioletowe kwiaty orlików osadzone na długich ogonkach mają hakowato zagięte ostrogi. W naturze najczęściej występują gatunki kwitnące na fioletowo. Roślina kwitnie od maja do lipca.

Owoce jest mieszek, który zawiera wewnątrz czarne nasiona.

10. Szałwia łąkowa

Salvia pratensis

Rodzina: jaskrowate (*Ranunculaceae*)

Biologia i ekologia

Rodzima bylina wieloletnia porastająca naturalnie łąki, pól suche murawy, przydroża i nasypy. Gatunek restytuowany w Kampinoskim Parku Narodowym, utrzymuje się na kilkudziesięciu stanowiskach. Preferuje gleby suchsze i zasobne w składniki mineralne. Jest rośliną wskaźnikową gleb bogatych w wapń. Rzadko bywa atakowana przez choroby czy szkodniki, które ogólnie nie lubią szałwii. Jest odporna na suszę i trudne warunki.

Zastosowanie

Szałwia najlepiej czuje się w miejscach słonecznych o glebie piaszczystej i dość suchej. Jest niewymagająca i łatwa w uprawie, przyciąga liczne owady w czasie kwitnienia (od lipca do sierpnia). Dobrze prezentuje się na rabatach bylinowych, w ogródkach ziołowych, w ogrodach skalnych i naturalistycznych. Bardzo dobrze komponuje się z innymi bylinami, np. przetacznikiem kłosowym czy rozchodnikami. Atrakcyjne są nie tylko jej kwiaty ale też liście. Stosowana w ziołarstwie,

choć ma mniejsze znaczenie niż szałwia lekarska. Używano jej jako środka dezynfekcyjnego. Służyła także jako przyprawa do wina i piwa.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	wapienna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	lato VII i VIII
Docelowa wysokość:	do 80 cm
Cecha wyróżniająca:	ozdobne kwiaty, roślina miododajna

Rodzima roślina dorastająca do wysokości 80 cm.

Łodyga prosto wzniesiona, liście długoogonkowe, o sercowo – jajowatym kształcie, karbowano piłowanych brzegach i ostro zakończonym wierzchołku, zebrane są w rozetę.

Na szczycie łodygi rozwijają się kwiaty o intensywnie niebieskofioletowym kolorze, które tworzą podłużne kwiatostany przypominające kłosa.

11. Dziurawiec zwyczajny

Hypericum perforatum

Rodzina: dziurawcowate (*Hypericaceae*)

Biologia i ekologia

To cenne zioło nie posiada zbyt dużych wymagań środowiskowych i w stanie naturalnym, w tym na terenie Puszczy Kampinoskiej występuje powszechnie na łąkach, murawach, skrajach lasów i na nieużytkach. Znosi czasową suszę, niskie temperatury oraz niezbyt żyzne podłoże. Nie wymaga też specjalnych zabiegów pielęgnacyjnych. Jednak jeśli zapewniemy roślinie dość żyzne, lekkie i wilgotne podłoże, o lekko kwaśnym odczynie, będzie oczywiście rosła i rozwijała się znacznie lepiej, niż na glebach gorszych. Dziurawiec zwyczajny

zakwita zwykle w czerwcu i kwitnie do końca lata (VIII – IX), wytwarza dużo pyłku, z którego korzystają owady odwiedzające kwiaty.

Zastosowanie

Dziurawiec zwyczajny bardziej niż roślina ogrodowa znany jest z tego, że jest stosowany w ziołolecznictwie. Jednak ze względu na atrakcyjne, zazwyczaj obfite kwitnienie i małe wymagania glebowe może być stosowany nie tylko w ogródkach ziołowych, ale także na rabatach kwiatnych, do nasadzeń naturalistycznych. Cechuje się także ładnym pokrojem i przebarwiającymi się jesienią na rudy lub czerwony kolor liśćmi. Dla pszczelarzy istotny jest fakt, że wytwarza dużo pyłku i ma dobroczynny wpływ na pszczoły.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	lekko kwaśna, obojętna
Preferencje glebowe:	żyźna przepuszczalna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VI, VII, VIII, IX
Docelowa wysokość:	do 100 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty, roślina lecznicza

Rodzima bylina wieloletnia o łodygach do 1 metra wysokości, dołem zdrewniałych.

Niewielkie wydłużone, osadzone naprzeciwległe liście posiadają przeświecające punkty, które są zbiorniczkami olejków eterycznych. Zbiorniczkom tym właśnie roślina zawdzięcza swoją nazwę, oglądane pod światło wyglądają jak małe dziureczki.

Żółte i pięciopłatkowe kwiaty tworzące na szczytach pędów gęste kwiatostany.

Owoce jest wielonasienna torebka pokryta gruczołkami. Nasiona czarne i drobno kropkowane.

Kłęczowa roślina wieloletnia osiągająca wysokość do 60 cm.

Zimotrwałe liście są długie, pojedynczopierzaste, podzielone na 3-26 par listków oraz często wijące. Listki nagie, wąsko prostokątne, zazwyczaj całobrzegie, prawie wszystkie tej samej długości, zaokrąglone na wierzchołku. Na spodniej części blaszki liściowej znajdują się duże zarodnie o rdzawożółtej lub brunatnej barwie. Zarodnikuje od lipca do września.

12. Paprotka zwyczajna

Polypodium vulgare

Rodzina: paprotkowate (Polypodiaceae)

Biologia i ekologia

Paprotka zwyczajna to zimozielona bylina z płytko czołgającym się, rozgałęzionym kłęczem do 30 cm długości. Cechuje się dużą zmiennością kształtu liści i listków, zazwyczaj jednak w zarysie są wąsko trójkątne do szeroko równoległych lub wąsko prostokątnych. W Polsce dosyć częsta zarówno na nizinach jak i w położeniach górskich. Można ją spotkać na kamienistych zboczach, skałkach, w zacienionych lasach, na podłożu kwaśnym, pokrytym mchem, ale także na piaskach wydm nadmorskich i śródlądowych. Odpowiednie siedliska znajduje także w Kampinoskim Parku Narodowym zasiedlając bory sosnowe na wydmach. Podlegała ochronie ścisłej do 2014 r. Obecnie nie znajduje się na liście roślin chronionych.

Zastosowanie

Wykorzystywana jest do nasadzeń naturalistycznych w ogrodach przydomowych, gdzie dobrze rośnie pod ochroną drzew i krzewów. Wymaga gleb próchnicznych o odczynie słabo kwaśnym lub obojętnym. Doskonale nadaje się też do wypełniania szczelin i półzacienionych luk w murach oraz do skalnych ogrodów.

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste/cieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	od słabo kwaśnego do obojętnego
Preferencje glebowe:	próchniczne
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	-
Docelowa wysokość:	do 60 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne liście

13. Dzwonek brzoskwiolistny

Campanula persicifolia

Rodzina: dzwonekowate (*Campanulaceae*)

Biologia i ekologia

Roślina wieloletnia, dość często występująca w widnych lasach, zaroślach i na ich skrajach w całym kraju. Również w Puszczy Kampinoskiej rośnie dość często, choć niezbyt licznie, w lasach mieszanych i liściastych, zwłaszcza w świetlistych dąbrowach. Preferuje gleby stosunkowo suche lub lekko wilgotne, przepuszczalne, ale niezbyt piaszczyste. Wymaga słońca lub półcienia, jest w pełni mrozoodporny.

Zastosowanie

Ze względu na atrakcyjne kwiaty idealnie nadaje się do ogrodów w stylu naturalistycznym. Odpowiedni do sadzenia na rabatach, w ogrodzie wrzosowiskowym. Dobrze prezentuje także na skalniakach, w dzikich zakątkach ogrodu, w widnych zaroślach, na „łąkach kwiatnych”. Rzadko atakowany przez choroby i szkodniki – nie potrzebuje dodatkowej ochrony chemicznej. Kwitnie od czerwca do początków sierpnia – warto regularnie wycinać przekwitłe kwiatostany, co pobudzi rośliny do wytwarzania nowych pąków kwiatowych.

W hodowli występują różne odmiany barwne - białe, niebieskie do fioletowych.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	zasadowy
Preferencje glebowe:	przepuszczalna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VI, VII i VIII
Docelowa wysokość:	od 50 do 90 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty

Rodzima bylina wieloletnia. Jeden z wyższych dzwoneków, osiągający wysokość od 50 do 90 cm, o nagiej bądź omszonej łodydze. Roślina posiada podziemne kłącze.

Liście są wąskie i ząbkowane.

Pojedyncze kwiaty, dość duże, o średnicy 3-5 cm, niebieskie lub białe, zebrane w 1-6 kwiatowe grono. Kolor biały pojawia się dość rzadko.

Rodzima bylina, występująca dość rzadko. Roślina cebulowa osiągająca wysokość do 1 m wysokości.

Lancetowate i szerokie liście, zebrane w 4-8 sztuk.

Kwiaty skierowane w dół, najczęściej mają barwę brudnoróżowoczerwoną i są ciemnopurpurowo nakrapiane. Plamki tworzą na każdym płatkowi inny deseń. Ze środka kwiatu wystaje słupek o trójkanciastym znamieniu otoczony przez sześć pręcików o dużych, purpurowoczerwonych lub żółtych pylnikach.

Owoce duże, trójkątnokuliste torebki pękające trzema szparami. Zawierają płaskie, ciemnożółte, szeroko oskrzydłone nasiona.

14. Lilia złotogłów

Lilium martagon

Rodzina: liliowate (Liliaceae)

Biologia i ekologia

Naturalnym siedliskiem są lasy liściaste i mieszane, a poza lasami zarośla, wśród ziółorośli i traworośli. W uprawie ogrodowej jest dość wymagająca. W Polsce często spotykana na południu kraju, na niżu, zwłaszcza w części północno-zachodniej, dużo rzadsza. W Kampinoskim Parku Narodowym występuje dość dużo stanowisk w lasach liściastych, głównie na stokach wydm, chociaż miejscami ze względu na zbyt duże zacielenie nie zawsze kwitnie. Potrzebują stanowisk słonecznych oraz gleb

próchnicznych i wilgotnych, obojętnych do zasadowych. Roślina kwitnie od końca czerwca do lipca lub połowy sierpnia. Kwiaty zapylane są przez motyle dzienne i nocne, które wabi przyjemnie pachnący nektar. To roślina mrozoodporna, jednakże pewnym zagrożeniem mogą być dla niej wiosenne przymrozki.

Zastosowanie

Uznawana jest za „jedną z najpiękniejszych roślin” we florze polskiej i objęta ścisłą ochroną prawną. Nazwa „złotogłów” nawiązuje do złocistej barwy łusek cebuli. Uprawiana jest jako ozdobna, poza tym wykorzystywana jest jako roślina lecznicza. W ogrodzie lilię złotogłów wykorzystuje się do tworzenia barwnych kompozycji na rabatach. Dobrze wygląda również sadzona w wyodrębnionym miejscu na trawniku. W uprawie ogrodowej jest dość wymagająca. Potrzebuje stanowisk słonecznych oraz gleb próchnicznych i wilgotnych, obojętnych do zasadowych na trawniku. Roślinę można wykorzystywać na kwiat cięty.

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	zasadowy
Preferencje glebowe:	lekkie
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VI, VII i połowa VIII
Docelowa wysokość:	do 100 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty

15. Wiązówka bulwkowa

(*Filipendula vulgaris*)

Rodzina: różowate (*Rosaceae*)

Biologia i ekologia

Naturalnym siedliskiem występowania są łąki, pól suche murawy i widne lasy. Preferuje miejsca słoneczne lub półcieniste, gleby przeciętne i ciężkie, mineralno-próchnicze. Dobrze znosi suszę, nie wymarza nawet w ostre zimy. Jest dość częsta na niżu i w niższych położeniach górskich, jednak stosunkowo rzadka w Puszczy Kampinoskiej.

Zastosowanie

Wiązówka bulwkowa uprawiana jest często w celach ozdobnych, a takie jej wykorzystanie możliwe jest zwłaszcza dzięki świetnie prezentującym się liściom (te przypominają nieco znane nam wszystkim dobrze liście paproci) oraz pięknym i obfitym kwiatostanom. Bardzo dobrze przyjmuje się ona w ogrodach i równie dobrze się z nimi komponuje; sprawdza się także jako kwiat cięty oraz roślina stosowana w rabatach bylinowych. Choć preferuje stanowiska z umiarkowaną wilgotnością świetnie się sprawdzi w linii brzegowej oczka wodnego, nad strumieniami i w ogrodach deszczowych. Bardzo dobrze wygląda w zestawieniu z innymi bylinami i turzycami. Oprócz zastosowania dekoracyjnego, ma także wartości lecznicze.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	ciężkie
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VI i VII
Docelowa wysokość:	do 40 - 60 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiatostany i liście, roślina tolerancyjna na warunki siedliskowe

Rodzima i wieloletnia bylina kępiasta dorastająca do wysokości 40-60 cm.

Łąkowa roślina o cienkich łodygach i ciemnozielonych, pierzastych liściach tworzących przyziemną rozetę.

W czerwcu i lipcu pojawiają się drobne i białe kwiaty, zebrane w obfite kwiatostany. Pąki kwiatowe lekko zaczerwienione.

Rodzima bylina wieloletnia tworząca dość krótkie kłaczka, z których wyrasta wznosząca się rozgałęziona i pokryta włoskami gruczołowymi łodyga. Jest zdrewniała u podstawy i osiąga wysokość 30-80 cm.

Liście zielone, o kształcie nerkowatym, dłoniasto 5-7 -dzienne, o głęboko wciętych odcinkach, jesienią przebarwiają się na żółto i czerwono.

Kwiaty w kolorze fioletowym lub niebieskim, wyrastają na szczycie łodygi po dwa. Składają się z pięciu płatków, w środku których obecne są miodniki.

Owoce są pięciopokładowe rozłupnie, wewnątrz których znajdują się małe, ciemne nasiona. Roślina zapylana jest przez owady i bardzo szybko sama się rozsiewa.

16. Bodziszek łąkowy

Geranium pratense

Rodzina: bodziszkowate (*Geraniaceae*)

Biologia i ekologia

Naturalnym siedliskiem bodziszka łąkowego są wilgotne i średniowilgotne łąki, przydroża, rowy i zarośla. Najbardziej wskazane stanowisko dla bodziszka to miejsce półcieniste i dość ciepłe. Podłoże powinno być umiarkowanie żyzne i wilgotne, bogate w azot. Roślina dobrze radzi sobie z krótkotrwałą suszą oraz mrozami. Nie jest atakowana przez choroby ani szkodniki. Preferuje gleby gliniaste i wapienne. Kwiaty kwitną od czerwca do sierpnia. Roślina miododajna.

Zastosowanie

Bodziszek łąkowy jest typową byliną do nasadzeń naturalistycznych. Wiosną stanowi piękną ozdobę ogrodu, ze względu na liście o bardzo ciekawym kształcie i jasnozielonym kolorze. Latem zakwita pięknymi kwiatami. Może być wykorzystany do nasadzeń w ogrodzie deszczowym. Ziele i korzeń są także surowcem leczniczym. Ten gatunek, choć niezbyt łatwy w uprawie, może być bardzo ekspansywny i rozsieja się na bardzo duże odległości. Niekontrolowany może więc zniszczyć trawnik lub inne rabaty. Nie nadaje się do wymuskanych, eleganckich ogrodów, jednak sprawdza się w nasadzeniach naturalistycznych, gdzie naprawdę dobrze się prezentuje. Kwitnie od czerwca do października, zachwycając swoimi pięknymi kwiatami. Najpiękniej wygląda posadzony masowo, mniej więcej 10 - 12 roślin na 1 m².

Charakterystyka

Stanowisko:	półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	zasadowy
Preferencje glebowe:	gliniaste
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VI - VIII
Docelowa wysokość:	od 30 do 80 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiaty, roślina miododajna

17. Turzyca pospolita

Carex nigra

Rodzina: ciborowate, turzycowate (Cyperaceae)

Biologia i ekologia

Gatunek powszechnie występujący w naszym kraju. W środowisku naturalnym występuje na terenach podmokłych, brzegach rzek i jezior, podmokłych łąkach, torfowiskach niskich i przejściowych, w szuwarach i olsach. Często jest również na pasach bagiennych Puszczy Kampinoskiej. Zasadza głównie gleby organiczne, ubogie lub umiarkowanie zasobne, kwaśne lub obojętne, wilgotne lub mokre. Jest to turzyca rozłogowa o dosyć dużej zmienności, kwitnie w maju i czerwcu, owocuje do sierpnia. Jest rośliną bardzo odporną na mróz o zimozielonych liściach i wyhodowanej sporej liczbie odmian różniących się wysokością i barwą liści.

Zastosowanie

Dzięki dużej tolerancji na warunki siedliskowe i odporności na zanieczyszczenia oraz zasolenie turzyca pospolita wykorzystywana jest do nasadzeń naturalistycznych w ogrodach, parkach i zieleni publicznej, ale także do rekultywacji i zadarnień. Jest również odpowiednia do nasadzeń w ogrodach

deszczowych, oprócz turzycy pospolitej mogą także turzyce: błotna, brzegowa, rzadkowłosa, żółta, prosowa i leśna.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	piaszczysta
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	nie
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	V i VI
Docelowa wysokość:	do 50 cm
Cecha wyróżniająca:	roślina tolerancyjna na warunki siedliskowe, zadarniająca

Wieloletnia bylina kłaczowa tworząca luźne darnie. W Polsce pospolity gatunek występujący na mokradłach osiągający do 50 cm wysokości. Wyróżnia się dość cienką, ale jednocześnie sztywną łodygą.

Szarzielone liście, wąskie, nie dorastają do wysokości łodygi, dolne partie przybierają brunatny kolor.

Pora kwitnienia przypada na maj i czerwiec. Kwiaty zebrane są w kłosa. Gdy skończy się pora kwitnienia, w miejsce kwiatostanów roślina wydaje owoce.

Nieduże orzeszki umieszczone w ok. 3-milimetrowych pęcherzykach.

18. Rozchodnik wielki

Sedum maximum

Rodzina: gruboszowate (*Crassulaceae*)

Biologia i ekologia

Roślina wieloletnia z rodziny gruboszowatych rosnąca naturalnie na suchych murawach, na piaskach, żwirach, skalistych i kamienistych zboczach oraz w widnych zaroślach. Występuje także często, choć niezbyt licznie, w Puszczy Kampinoskiej na murawach napiaskowych i w widnych borach. Preferuje gleby suche, najlepiej z wyższą zawartością wapnia, wymaga pełnego światła. Przystosował się do trudnych warunków niedoboru wody gromadząc jej zapasy w liściach i łodygach. W dogodnych warunkach wytwarza okazałe kępy wysokości do 60 cm. Jest rośliną miododajną przyciągającą późnym latem i jesienią pszczoły i motyle.

Zastosowanie

Rozchodniki są dekoracyjne i niezwykle odporne, dzięki czemu chętnie uprawiane są w ogrodach, a ostatnio przeżywają nawet renesans uprawy. Charakterystyczny wygląd tych roślin stwarza ciekawe możliwości kompozycyjne. Do tego dostępnych jest wiele odmian tych roślin. Wysokie gatunki rozchodników najlepiej wyglądają w rozproszonych kępach, posadzone po kilka sztuk z przodu rabaty. Niższe odmiany nadają się na skalniaki.

Charakterystyka

Stanowisko:	słoneczne/półcieniste
Mrozoodporność:	-30°C
Wymagania wodne:	suche, umiarkowana wilgotność
Odczyn gleby:	obojętny
Preferencje glebowe:	żyzna, próchniczna
Kolor liści/igieł:	zielony
Zimozieloność:	tak
Tempo wzrostu:	roślina szybko rosnąca
Typ rośliny:	wieloletnia bylina
Okres kwitnienia:	VIII i IX
Docelowa wysokość:	do 60 cm
Cecha wyróżniająca:	atrakcyjne kwiatostany i liście, roślina miododajna

Rodzima bylina osiągająca wysokość do 60 cm.

Mięsista łodyga wzniesiona, często o czerwonawym zabarwieniu, na której ułożone są naprzeciwlegle mięsiste liście. Pokryte są woskowatym nalotem, duże, płaskie i podłużnie jajowate.

W sierpniu lub wrześniu pojawiają się żółte, zielonożółte, czasem białe bądź jasnoróżowe kwiaty zebrane w duże, gęste i zwarte baldachy. Kwiaty 5-krotne.

Owoce są wielonasienne torebki.

Zachęcamy do odwiedzenia naszej strony internetowej dobrepraktyki.izabelin.pl gdzie prezentujemy katalogi wzorcowych rozwiązań systemowych m.in.

Katalog błękitno-zielonej infrastruktury

Jednym z głównych następstw dla środowiska, wynikających między innymi ze zmian klimatu, są ograniczenia w zakresie jakości i dostępności zasobów wodnych. Ma to ogromny wpływ na szereg sektorów, w tym na produkcję żywności, w której woda odgrywa zasadniczą rolę. Każdy mieszkaniec współtworzy przestrzeń gminy i kształtuje środowisko. Dlatego ważne jest, abyśmy świadomi zagrożeń podjęli działania mające na celu zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, jakimi dysponujemy.

Zawarte w niniejszym katalogu wytyczne i rozwiązania pozwolą na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodami opadowymi przy udziale mieszkańców gminy Izabelin. Zaproponowane rozwiązania będą miały istotny wpływ na poprawę stanu środowiska (w szczególności unormowanie warunków hydrologicznych), a jednocześnie dadzą wymierne korzyści mieszkańcom (tańsze nawodnienie własnych ogrodów, ochrona przed podtopieniami, poprawa warunków mikroklimatycznych itp.).

Wytyczne do projektowania ulic i dróg o ruchu uspokojonym w gminie Izabelin

Opracowanie zawiera niezbędne informacje i podstawowe rozwiązania, służące projektowaniu i modernizacji przestrzeni pasa drogowego, zgodnie z zasadami dotyczącymi wdrażania tzw. uspokojenia ruchu, mającymi wpływ na poprawę warunków bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz jakość i estetykę zagospodarowania terenu ulic. Celem niniejszego opracowania jest ujednolicenie rozwiązań stosowanych na terenie dróg i ulic zarządzanych przez gminę Izabelin.

Katalog mebli gminy Izabelin

Opracowanie ma na celu uporządkowanie i ujednolicenie podstawowych elementów małej architektury umieszczanych w przestrzeni publicznej gminy Izabelin. Głównym założeniem jest stosowanie rozwiązań funkcjonalnych i estetycznych, które w sposób spójny wpłyną na lepszy wizerunek gminy, staną się jego wizytówką, pełniąc jednocześnie estetyczną i użytkową funkcję.

Urząd Gminy Izabelin

ul. 3 Maja 42, 05-080 Izabelin C,

www.gmina.izabelin.pl